

Харина 40
Зурайтуну 1000
1000

f 138 301 Uul

БКМ 48

БКМ
100/1281

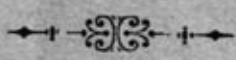
مكتب و زكات

خزینہ و زیستوا

یاردمی

اهل اسلامك مكتبارينى وادىنى مدرسەلرنى اصلاح ايتمك
بونك ايجون لازم اوله چق بايلقك منبعارينى بر قدر تفتيش
ايتمك حقنە ترتيب ايدلمش بر رسالەدر.

مرتبى :

رضاءالدين بن فخرالدين .

اريد من المعالى منتواها ولا ارضى بمنزلة دنية
فاما نيل غاية ما ارجى واما ان تصادفنى المنية

کریموف - حسینوف و شریکری

نشرندن واوز مطبعه لرزنده باملدی

مکتب و زکات ،

خزینہ و زیمستوا یاردمی .

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

و نندن بکرمی و اوتوز بیلر مقدم ، قریه
مدرسه سنده اولنور ابدک . مدرسه دن
مفارقت ابدن کیمسه لر عمراری وارنجه

مدرسه ده طوردقلری و قتلرینی صاغفورلر ، ابدش و درس شربکارینی
بادارنده طوتارلر . ایشته بو عادتدن بن هم مستثنا دگلم . بلکه
شاگردک و قتلر مده کوردیکم الک بیوک مختلرم ، بو کونک کوزمه
عبدلسز بر نعمت اولارق کورلمکده در . عمومی و بتون طلبه دن
عبارت اولان بر مجلسک نهو کدر ایسه کورکلمه کاب : « ای جماعت !
پیاورعزمی ؟ بزم اجتماعمز بعینه عرفات تاغنده بیفوا مقده اولان

حاجیلر مثالنده در، بو پرده آنهقی بر ایکی ساعت برلکده اولوب،
 صوگره آیرلچمیز، احتمالکه شوندن صوگه بر برمزی آنهقی آخرنه
 کوره چکهز! « دیمیشدم. واقعا وقت یئدیکی ابله مدرسه عالمنه
 آبرلدق، بعض بر شریکاری دنیا کوزی ابله تکرار کوردک ابله
 ده کوبسنی هنوز کوره آلمادق. فاضل و ادیب دبه صغفلنورغه لایق
 اولاندن بر مقداری ده « ان الکرام لفصیره الایهار » مصداقنه
 بو دنیاغه وداعده آیتدیلمر!

بو اثرنی ترتیب ایتمکدن مقصد، مدرسه دنیاامینه درس
 آرقاداشلرینه تحسیر ایتمک و کهن زمانار ایچون کوز باشلری دوکمک
 اولمای، بلکه اهل اسلام ایچون الک اهدیتلی اولان ملی و دینی مکتبلر
 حالندن جزئی اولسهده بر بحث ایتمکدر. فقط آز بر مناصبت کند
 یکی ابله شاگردک و قنمی سویلاب کتمک بنده طبیعی بر شی اولد
 بغندن یوقاروده اولان جمله لرنی یازدم. « مکتب » سوزی خاطره
 کلدیکی ابله کندی او فودیغم مکتب کوز آلدینه کاور و شریکارم ده
 برر برر حضورمه تجسم ایلمر.

بوش و تعطیل ساعتارنده شریکارم و مکتب آرقاداشلرم ابله
 بیخواب مکتب و تدریس مسئله لری ابله مشغول اولور ابدک.
 عزتبارک اسمینی اولسون ایشتمامش؛ یوسف کنایی و بانرفان
 منظومه سندن باشقه بر مطبوع اثر کورمامش؛ غیبنازبه و ربانی
 کبی حتی اورتا مکتبلرک و اراقندن و بوزلرده نه لیر تحصیل اهدلد
 یکندن خبردار اولمامش؛ هوجنه مرکز لرندن بر اقی نیلبیفون
 و تیلبیراف کبی شیلردن نام و نشان اولنمامش برده نریبه آلمنده

اولان آول شاگردارینگ بختلری نه دن عبارت اولاقدر عجايب! (*)
 بو سووالی بن کندیمه ویررم . فقط ایسکی کونارک بویله
 اهنسز حاللری دگل الک اهنبتلی ماجرالری ده کاغداره بازلیمسزین
 کچک عادت اولدیغندن ، پاروم سطر اولسون بازلیمش شی بوقدر ،
 تفصیلاتی ده خاطرته فالمامش ، اوشبو جهندن مذکور سووالک جوابی
 مجبوری ، وبرایمسزین فالور . نوشلارک تفصیلاتی بازلور اولسه
 ناره فارشبق بر بلامق اولنه چی معلوم . بزم مذکور وقتلر زده
 شدی بر نوش صورته تحول ابلامشدر .

احتمالکه بتون بختمز آشخانه مز جیلی اولسه ایدی ، آش پشدر
 مک ایهون اوطن قوری اولسه ایدی ، پاروم چاقوروم بردن
 نومغان ابله صو طاشبوق برنده مکتب یاقیننده برر قبو (قدق)
 اولسه ایدی ، بوق بار بهانه لر ابله مکتب ، قاضیسی چبرقی و چبق
 ابله صوفامه ایدی کبی خیاللردن عبارت اولامشدر . هر نه ابله

(*) تحصیل ایتدیگمز مکتب اولان قریه ، مدنیت دنیا سندن شوله
 درجه براق ایدی که بونی آگلاتمق ایچون اوشبو بر مادهنی حکایت ایتک کافی
 اولور . استاذمز حضرتلری حج سفرینه چیقمق ایچون حکومتدن رخصت صور دیغنه
 سامارا قویبرناطور اداره سندن : « اشگری داخلیه وزارتینه تابشردق » دیه خبر
 آلور . ظن ایدرسیم بو حال شعبان آهنده ایدی . « حج کونلرینه اوچ گنه
 آی قالدی ، حجتد مجروم اولمسه سم بخش ایدی ! » دیه بی حضور اولوج
 بوردیکنده نه کبی بر ماموردر داخلیه ناظرینه چبق صوغوب اشنی صورغه
 مشورت وبرمش . اشته چبق صومق ایچون « آونا » شهرینه می یا که « سامارا »
 غمی وارمق لازم اوله چق دیه تردد ایدوب یوردی . بونلر هر ایکیسی ۳۰۰
 چانروم مسافه ایدی . رخصت کلبکی صولک آت آر یا ابله « نرغورد »
 شهرینه واروب نیمر یول آرباسینه اوطوردی . دیهک نیلیغراف استانه لری
 اوچوز ونیمر یول واقالی ده تقریباً بر پیگ چاقرم مسافه ده اولور ایدی .

مذکور کونلرک بعتلری حرف بعرف خاطرده اولندیغی حالده بو کونلرمزه قابل تطبیق اولماز .

« اونا » شهرنده اورنبورغ صوبرانیه سنده خدمت ایدوب طوردیغم وقت ، اورنبورغ مفتیسی جنابلری برقتیر ملالرنی دعوت ایدوب زمان و عرف ، عادت و شریعت اوزرینه تطبیق ایتمکله اورنبورغ صوبرانیه سی نظاملرینی اصلاح ایدرک بر لایحه ترتیب ایتمک حقنک تکلیفده اولندی (* . قوموز و زمانهزه کوره اکثری ده عام و فکر جهتنجه برنچی درجهده حساب ایدان اوشبو ذاتلر ، کندی خدمتلرینه کوشدهکلری ایله بیوک بر حیرت ایچنده فالدیبلر و مسئله ننگ فوق العاده مشکل ایدیکنی کوردیلر . بوزنگ الک کوچلی سببی بو کونه قدر بویله عهومی اجتماعلر بولنمادیغی و جمعیت ایله اش کورلورگه اوگورتلمادیکی ، مختلف فکرلر ایله آشنا اولنمادیغی ایدیکنی معلوم ایدی . هر نه ایسه اوشبو وقت اورنبورغ صوبرانیه سی نظاملرینی اصلاح ایتمک اوزره بر لایحه ترتیب ایدادی . مذکور لایحه موجبنجه اهل اسلامک ملی و دینی مدرسه لری عبور میتله اورنبورغ صوبرانیه سی نظارتنده اولنه چق ایدی ایسه ده ، خصوصی مسکنب و مدرسه لر حقنده پروگرام توزومک ایکنچی بر فرصت اولان وقتاره تاخیر ایدلنه چک اولدی . شوایلکه : مسکنب و مدرسه اشلری طوغروسنک تجربه اهلارینی دعوت ایدوب ایکنچی بر وقتنده مفتی جنابلری مفصل بر پروگرام ترتیب ایتدرمک اولدی . فقط اولسگی جمعیت دوچار اولان حیرانقلره نه قدر کامل آدملر اولسه ده اولسونلر ، صوگ جمعیت اهلی عم دوچار اوله چغی خاطرلره کلور ایدی . حالبوکه برنچی جمعیت کوز اوگنده اورنبورغ صوبرانیه سینده مخصوص اولان ۱۱ نچی نوم زاقون کتابی انچی قسم

۶ نهی دفترنده، قریم و قفقاز اداره^۶ روحانبه لر بنگ اصل نسیخه لری و ترکیجه ترجمه لری اولنه شد. اما مکتب و مدرسه لره دائر پروگرام نوزولدیکی وقت بو مرتبه ده رهبر لر حاضر لنه چکی شکوک ایدی. بوندن باشقه برنچی جمعیت حضورنده، علمی شپلرک عملیاتی مکن اولوب اولمادیغنی بو قدر تجربه ایتمش و باشقه کک شپلر حقیقه معلومات و پرر ایچون اورنورغ صوبه ایتیه می اعضا مندن بعض ذاتلر هر وقت حاضر اولنولر ایدی.

ایشته نیز کوندن ایکنچی جمعیت اولنور فکری ایله مکتب و مدرسه لر حقیقه بر قاج سؤال لر ترتیب ایدوب معتبر «ترجمان» فزیه میله نشر ایتدردم. بوندن مقصد ایسه خاق، مکتب و مدرسه مسئله لرینه بر قدر وقوف پیدا ایتسونلر و مذاکره ایت طورسونلر دیک ایدی.

لیکن اوشبو وقت مانفیستلر اعلان ایدلوب هر بر اشلر اوز گره ک اولدیغندن فرض ایدلمش «ایکنچی جمعیت» تشکیل ایدامکسزین قالدی.

بنم سؤال لره ایسه بر قاج آدملر غزته لر واسطه سیله جوابلر یازمشلر ایدی. ایشته بو ذاتلرک خدمت لری ضایع اولماسون ایچون آله اولدیلرینی اوشبو برده رساله شکلنده چیوب باصدررغه قرار ویردم. هرته قدر «اوقا» ده جمعیت اولماش ایسه ده سوکره هر طرفه اولان جمعیتلر ده وخصوصی صورتت اولان لایه لری یازلدیغنه مذکور جوابلرک خبلی فائده می اولدیغنی انکار ایدلماز. مکتب و مدرسه مسئله لرمز هنوز حل ایدلما مشدر، احتمال که بعض بر کپسه لر بوندن صولک هم فائده لنولر.

اک ابلک اوله رق اوز طرفدن اولان سؤال لری و سوکره، مرتب نار بیغلی ایله جوابلری یازاجغم. کوب و قتلر اوتدیک صولک،

معلوم جواپلارنى ايسكى غزتلاردىن جىوب آلدىم . شول مېيلى اگردە
كوزگە كورلما دېكلىرى باخود غزتلەك نومبىرى بوغالدېقى مېيلى
بعض بر جواپلار توشوب قالور ايسە مەنور بيورلسون! جواپلار
جەلەسى ۱۹۰۶ نچى يىلدە اولمشىر و جەلەسى بويردە عينا كوچرلور.

I

بنهم سؤاللامك اولينه معتبر «ترجمان» غزتەسى
اوشبو روشدە مختصر بر «مقدمە» قويمشىدى:

(عينا)

امېيلى محرلرەزدىن ، افكارلى و ترقى سون علمامزك ارگاندىن
بولنان ارفا مجلس روحانىدىك قاضىسى فضيلتلىو رضاء الدين افندى
فخرالدينوف جنابلارنىك اداره مزە كوزلر دېك مەفصل مەكئوبدە مەكئ
و تدرىس مسئلەسى بەت اولنوب جەل ولايتلردە حالى بر درجە
پروشان، جەلە ولايتلردە محتاج اصلاح اولان مەكئ و مدرسەلر
حاللرېنى بيان ايدىر ك زمانى كلەش اصلاحات يولندە لازم كان
تدابىرى يازمىشلر وشو اصلاح و تەعالى بىن موجب اولچق شىلرى
هر يردە هر ولايتدە عامما واربابى آرە سندنە مطالعە ايدىلمىنى ارزۇ
ايدىر ك بر خېلى آچىق سؤاللر كئورمىشلر . شو سؤاللرى آفاقىدە
درج ايدىپورز . هر كس اوقوب فكر بيورسون ، بىلكە بەدە اولنە
چق مجلسلردە ، مشاورەلردە و نشىئارلردە بو فكرلر ك آزىمى كوبى
فاۋدەسى كوربلور .

«ترجمان»

۱۹۰۵ نچى يىل ، ۱۲ نچى دېكابر ، ۱۰۴ نچى نومبىر .

II

مکتب و مدرسہ حقنہ اولان سوواللرمز

« ترجمان » واسطہ سیلہ ایلامش سوواللرمز بونلردر:

(۱) مکتب و مدرسہ لرمزده مدیر مسئول اولمق وظیفہ سی محلہ اماملری اوستونده اولسونمی ویا که هر بر محل مخصوص قیم هبئنی (پایپیتلستوا) تشکیل آیدہ رک مدیر مسئولک ایلہ برابر، تعلیمدن باشفہ احوالی نظارت ایتمک شو هبئت ذمه سینہ تودیع ایدلسونمی؟ وهوما محلہ اماملریزک معلمک، مدرسک خدمتلرین ایفا ایتمه لری فائده لیبی. بوقسه فائده سزومی؟ فائده سز ایسه نه چهندن؟

(۲) ابتدائی مکتبلره قبول ایدلمک ایچون معلوم بر یاش شرط ایدلمک نامہس دگلمی؟ شرط ایدلمکی تقدیرده اقتصاد قاعده سینہ رعایت چینندن صبی اولمق شرطیلہ ایر وقر بالالاری قارشیق اولمق ایر بره بیغوب اوقوتوق مصلحتن؟ مصلحت اولدیغی صورتده، موافق ایر معلملرناهلما دیقنده خاتون معلملر نصب ایدلمک لری مناسیب دگلمی؟

(۳) مکتبلر و مدرسہ لرده اولان شاگردلره هر صنفلرنده ویا که ایشو صنفلرده امتحان شرط ایدلسونمی بوقمی؟

(۴) هر بر اوقور و بازار بیلن، یا که بونی دهوا ایدن، اوشنداق بونکونه قدر اورنبورغ اداره اسلامیه سنده امتحان ایدلنوب «مدرسه» شهادت نامه سی آلانلرک هر برین معلم و مدرس نصب ایتمک مکنی؟ دگل ایسه نه چهندن؟ هم ده بونلرک اوشبو خدمتلره لیاقتلری نه ایل بیلنه چک؟

(۵) معاملو و مدرسلا بئشدر بر اېچون دارالعلمين و عالی مدرسلا لر تا سېسنه حاجت وار می ؟ اگرده فز بالالار اېچون آیری ابتدائی مکتبلره و بوندن صوڭك بعض مدرسلا ره هم لزوم کورلور ايسه بونلره مخصوص دارالعلميات و عالی مدرسلا نا سېس لازم اولور می ؟ اولدیغی تقدیرده بونلره «علم تربیه» ده مهارت کسب ایلر و کندى خدمتلا ریغه مقدر اولان معلم ، مدرس و معلملا لر نصاب تدارك اولنور ؟

(۶) ابتدائی مکتبلرده ایر و قز بالالاری آرالاش اوله رق اوقونوق مفاصبا اولهادیغی صورتده بر مکتبده ایکی معین و قنلرده اولوق شریطله ایر و قز لری آیری آیری اوله رق اوقونوق موافق اولماز می مکتب اولهادیغی باخود اولان مکتب بئشمه دېکی صورتده محل مکتب لرنده اوقونوق نیچوڭ اولور ؟

(۷) مدرسلا لرده اولان شاگردلر معاملا ره می تقسیم ایلر چك باخود معاملا لر فنلره می تعیین ایلر چك ؟

(۸) مکتب ابتدائی لره آنا دیلمزدن باشقه دیل اوقولسونمی باک چیت دیلر مدرسلا لره تا خیر ایلر سونمی ؟ اویله اولدیغنده روس اوقور اېچون مدرسلا لرده برر شعبه آچلمه می مناسبی باک بونلر اېچون آیری اوله رق باشقه درسخانه آچوق ده اوقولمی ؟

(۹) کله چك کونلرده کندى قوموزی و ملتوزی تربیه ایلر و کندى نفسلا ریغه اعتماد ایلر چك صورتده آدملا بئشدر مکتب اېچون شمدیکی مدرسلا لرمزده اوقولمقده اولان فنلر و بو فنلره مخصوص اولان معروف کتابلا کفایت ایلر چکمی ؟ دگل ايسه بونلرده اولان قصه و رلق نه جهتده ؟ آرندر اچوق و یا که تبدیل اوله چق و کتابلا قانغیلاری ؟

(۱۰) مکتب و مدرسلا لرمزه لازم اولان مصرفلا ره پاره نه بونلر

سبیل ابدہ پکھڑ؟ قرآن شریفہ مصرف صدقہ اولہرق کو ستران
 سورہ ۹ (آیت ۴۰) دہ «سبیل اللہ» تحتہ لفظک عمومینہ نظر اجمیع وجوہ
 بری ادخال ایامک و بو جہندن مکاتب و مدرسہ لری اولی و اباغ
 بریق ایلہ «سبیل اللہ» عد ایلامہ سی شریعت نقطہ سندن نظر
 ہدایتکنندہ ممکنہ دگلمی؟ دگل ایسہ نہ جہندن؟ ایلمک عالمہ لری
 ادخال ایلامش لری ایسہ ضرورت اولدیغی جہتلہ بسو زمان خصوصاً
 زم روسبہ دہ اولان اسلام عالمہ لری ننگ بو کوندن ادخال ابدہ رکہ
 بقاری بوقمی؟ یوق ایسہ نہ جہندن؟

ایشته حیات اجتماعہ سنز فلسفہ سی ایلہ مشغول اولان ذانلر
 آرسندہ ہر وقت سوپلنہ مکدہ اولان بحثلر اوشبو سوؤ اللہر تحتہ
 شجرہ لری. اگر دہ دخی بعض ہر مہم نقطہ لری اونودوب فالدر
 ش اولساق، خاطرارندہ اولان کیمسہ لری اوشبونہ ذکر ایدیلن
 ایلمہ صرہ سبیل الحاق ایلہ بیلور لری. ذہن وانصاف لری حکم ایتدیکنہ
 موافق صورتدہ جواب باز مقلد بن کندی معیشتنیز و ہیڈت قومہ مز
 یوسنی کورن محترم ذانلرک جہام سندن رجا ایتمکدہ بز.

جوابلر ممکن قدر مختصر و سوؤ اللہ دہ موافق صورتدہ اولہ
 لری ہم دہ «ترجمان، حیات، نور، فزان، مغبری، العصر الجدید»
 لری ملی نشریاتنیز باہراقلورینہ درج ایلامہ سی مطلوب لری. کتابلردن
 ایلم کومترمک، قرآن و حدیث شریقلری سند ایلامک لازم
 لورہ، اصل عبارت لری بن نقل ایتمای بالککز کتاب اسمنی، تاریخ
 ایلمی، جلد و بیننی کومترمک کفایت ایلمہ. قرآن شریفک سورہ
 آیت رقم لری کوستریلور.

«رضاء الدین»

«ترجمان»

۱۹۰۵ نجی بیل، ۱۲ نجی دیکابر، ۱۰۳۴ نجی نومبر

III

برنجی جواب.

سامار شهرنده مدرسه اسلامیه حضورنده اولان
جمعیت عامین طرفندن:

- ۱۹۰۵ نچی سنه ده ۱۰۴ نومرولی «ترجمان» جریده سنه
فضیلتلو قاضی رضا الدین افندی طرفندن ایواد ابدلش ار
ماده بی مهنوئیتله او قودندن سوگره، کندی مدرسه مزده اولان
وخلقه لر اجتماع ابده رک، محترم افندیمنک عالی سوألرینه جوا
ذمه مزه بورچ بیلوب، طاقتمز وسعتنجه فکرلریه زی بسورونو
مشاوره و مذاکره بعدنده توینده مف کور قرارلری وپردک:
(۱) نچی ماده یه جواب: مکذب و مدرسه لرنک مادی حوائج
پویچیتلستوا نظارت ابدوب، تعلیم و تعلمه مدرس نظارت ابدوب
مدرسه ده طلبه یه حریت (آفناومیه) وهریلوب، نظافته و نظا
خلاف حرکت اولسه ار همه سی مسئول اولورلر. معارف نظارت
(باش اداره) طرفندن وضع ایدیلن پروگرامی تصورسز ادای
مقدر اولوب، معلمک خدمتنی حسن اختیاری ایله التزام اینه
محل امامی، محل سنده اولان مکتبه معلم اولا بیلور.
(۲) نچی ماده یه: ابتدائی مکتبلره قبول ایتک ایچون
بالارک یدی یاشندن کم اولمه مالری ایله تقدیر ایدیلوب یونان
طرفی تقدیر ایدلمز و بوکجا مبنی ابر و قز بالارلی قارشق اونون
وایر بالار ایچون معلمه نصب ایتک مناسب دگلدر.

- (۳) نهی ماده به: بر صنفین ایکنهی صنفه و بر شعبه دن
کهنی شعبه به حقیقه ایچون امتحان شرط ایلسون .
- (۴) نهی ماده به: هر اوقو و یازو بیلن آدم معلم نصب
یلماز. بلکه معامک شهادتنامه سیله و شو بره یاقین اولان انابتلار
قوندن و مدرسارک امتحانیه نصب ایدیلور.
- (۵) نهی ماده به: معارف مکتب یینه مدرس (پروفیسور) یتشدر
ک ایچون دارالعارف و روحانی مدرسهار یتشدر مک ایچون عالی
مدرسهار لازمدر. اوشبو مدرسهاره مدرسهار، ممکن اولدوقده
وسبه تبعه سی اولوب، تابلمادیغنده ترککبه و باشقه مایکندن
ایدیلور.
- (۶) نهی ماده به: اقتصاده رعایت ایدیلور، بر مکتبه ایکی
شلی ایکی وقتده اوقوتمقده ضرر اولمسه کرک. آشاو، ایچو، کبچ
ونو کی ایشلر اولدیغنده مسجلرده اوقوتیق و اوقومق مناسبدر.
(۷) نهی ماده به: مدرسهارده مدرسهار فن باشنه، مکتب معلماری
مقده توزیع ایدیلور.
- (۸) نهی ماده به: مکتبهارده اوج سنه فقط آنا نیلی اوقودیلوب،
باشقه نیلر مدرسهاره قسیده تاخیر ایدیلور. روس لسانی روحانی مدر
سهاره ادخال ایلمسی مناصب دگلددر.
- (۹) نهی ماده به: حاضرده اوقولمقد اولان جغرافییه، حساب صرف
شور، منطق، کلام، اصول کلام، فقه، اصل فقه معانی، بیان، بدیع،
مراوض، حدیث، تفسیر فنلرندن مامدا مکمل صورتده حساب،
تاریخ، سیرالنبی، حکمت جدیدده حفظ صحت. فن تالیف،
مدرسهار مز ایچون لازمدر. اوشبو فنلرده معروف اولان کتابلر کافی
اولسارده، تعدیل قیلونمه سی و تطبیقات علاوه سی و فن کلامده
اولان کتابلرک تبدیل ایلمسی لازمدر.

مکتب مدرسه لر مصارف قابدين تامين اولنه چق سوا
پتر بورغن اولاق چمه هينه طابشر له شدر، شو سبدين ۱۰ نهی ماده
بو مقامده سکوت ايتدک .

افکارک کليسی طوغری و صواب اولدیشی هر کسک معاول
اولدیغندن، سمارا جه عيت معلمين اعضالری قارمین کرام افندیلر
رجا ابد لر صواب کورامش فکر لری اخذ ايتدک خطالری ايجر
هغو بيورسونلر!

« ترجمان »

۱۹۰۶ نجی بیل، انچی نیورال ۸ نجی نویم

IV

ایکنچی جواب :

سیمبیری ساده « بارناول » شهرنده امام محمدنجیب
محمد ظریف هلییف طرفندن:

(۱) مدیر مسئولک خدمتنی ادا قیلورلق ذات اولدیغندن
الته محل امامندن غیرى کیمسه اولی . اما تعلیمدن باشقه
باپوچیتیل ذمه سینده تودیع ایتدک طاقا ضرور دیه بیلوروز .
تعلیم امورینى و غیر بلرنى بر امام کورمک غایتده مشکالر .
(۲) بدی یاش تمام بولوی غایتده هم و حفظ صحت فائده
ظن ایدرز . چونکه بدی یاشدن کم صبى نك عقل و ادراکی
بولمادیغندن کروده قالدیشی کندبیزک ۹ سنه دنبرو کوردیکه
لر ابله مشاهده اولندی . همده ایر و قز بالارک آبرم مکتب
بولولاری انصاف جهندن اولی راق ظن ایدیلور .

(۳) مکتب و مدرسه لوده صنعتی صنفه کچمک ایچون امتحان
ایتلوی ایتقادقه برنچی سبب دییه بیلورز .

(۴) مدرس و معلمک که ایاقتا یلرینی تقدیر ایتمک دوخوونی
یورانبه وظیفه سی اولسه کرک . چونکه هر اوقور یازار بلونی
توی ایدوچیلرگه جیلی ظنلریمز سببلی ، قاچ سنه اردنبرو اصول
ییده مکتبلرنده مامول ترقیلرنگ او قدر میدانه کیلماری ، هر
معلم کنسی فکرن فائده لی پروغرام هد ایدوب ، غیرلرگه قولاق
مالادیفندن انواع پروغرامار سببله ترقیانمزده ماقیش ، دارالمعلمین
تاسیس اولغانغه قدر معلمار ایاقتنی تعیین البته اداره روحانبه
وظیفه سی اولوب طورغه تیوش .

(۵) عالی مدرسه و دارالمعلمین لر تاسیسی ائک برنچی مهم
واک ضروری شیلریمزدندر .

(۶) بر مکتبه معین ایکی وقت اوقونمقدن مسجده شرعا منع
کولمدر . صبیانلری مسجده که دخولدن منع ایسه تعلیمدن
دئل فقط حرمتسزلماسونلر ایچون اولدیغی مظنوندر .

(۷) معلمرک فنلره تقسیم ایدلوی موافق ، چونکه الی الان
کورد بر خالفهنگ اسیری کبی محسوب اولوب غیری معلم و خالفه
نگ درسندن استفاده دن محروم اولمقدندر .

(۸) چیت دیلرک مدرسه لره تاخیری مناسب کورل ، روضه
اوقونقی ایچون مدرسه ده شعبه وبا آپرم درسخانه آپونک لزومی
یادیس ، فائده و ضررینک ملاحظه سی چوق وللبلی الوغ مدرسه
لرنی اداره ایدوچی مدرس لر راینه مفوض بولورغه تیوش

(۹) بو سوال گه رأی بیرمک اولوغ مدرسهلرنی اداره
ایدوچی مدرس و ادیبلمزک وظیفه سی اولدیفندن تفصیلندن وان

كچوب لازم فنلرنى و آنار، مخصوص كىناپارنى انصافچە انقلا
ابدوب بر نظامه قويمغه احتياج وار لغند. شك اينهپورز.

(۱۰) بو سردازك فنواسى محكمهء شرعيهء مز مديرلرى مقرر
وقاضى افنديلرك وظيفهء سى اواسه كرك ديو ظن ابديوبورز،
مذكور خزنهءه اديب محترم فخر الدينوفى جنابلرنيك رخصه
بناء كندى طرفهءدين الحاق:

اماملرك محلهء ده گى مدرسهء مکتبلرگه ميراث مالى كى مال
اولولربنه شرها، نظاما مساعده بوق ايسهءه اكثر اماملر بو وارنلك
دعوى ابدوب، مدرسه و مکتبهء كنديدن ماعدانى خدمت
منع ابدوب، كندى ايسه بو وظيفهء نى ادايه اقتدار سزلقن،
انسانيئت سزلكدن، قاچ مدرسه و مکتبلرك ويران حالده بولنوب
وملك متضرر بولديغى چوق بولرده كورلدى. اماملرنى محلهء ده
مدرسه، مکتبهء گه آنا مالى كى خواجه اولودن محروم ابدلسه عبور
فائده لر اولور ايدى. زيرا محلهء ده گى مدرسه و بيا مکتبهء سز
مالك سز ديو امامنك منشورينه قيد ابدلميوب بلكه محلهء نك روحا
خدمتى التزام ايدلنه در. مدرسه و مکتبهء مات بالالربنه نعل
وتدریس ايدرگه كيم مقتدر ايسه او ذاتلرك بلا مانع خدمت ايدر
حر اورنلرى بولورغه تپوش. ايستر منشورلى امام، ايستر غبرى اولسون
بو كى مقتدر كشيلىر بولغانده محلهء امامى بول انقاده بولولربنه
ايكيسنى بر اهر كوروب تعديلكه محلهء اهالىسنك كمال درجهءه اجهت
لرى تپوشدر.

« ترجمان »

۱۰ نهمى نومبر، ۱۹۰۶ نهمى يىل.

اوچونچی جواب .

چستاپول اویازی « فوما » قریه سنده ملا ذکی سیف الدین
اوغلی طرفندن :

(۱) مکتب و مدرسہ لرہ مدیر مسؤل ایله پاپیچینلستوا تشکیل
ایلمو مناسب بولسه کرک؛ اماملر تعلیم و تدریس لرده هجبت و اجتهاد
ایله ایفاء ایسته سهار فائده لی بولسه کرک .

(۲) ابتدائی مکتبلره قبول ایلمک ایچون صبی نك یدی یاشنه
بولمق مناسب وهم ایر بالا ایله قز بالانی بر هر گه جیوب اوقتو
بماز بولوارینه سبب بولوب مصاحت بولماسه کرک، ایر بالارک
الماعت قیلمای ایچون خاتون معلمه نصب موافق بولماسه کرک ،
(۳) مکتب و مدرسہ لرده شاگردلره هر صنفه امتحان شرط
بولوی مناسب بولسه کرک .

(۴) اورنبورغ اداره اسلامیه سندن مدرسک و معلمک شهادت
نامه سی آلانرنی معلم و مدرس نصب ایتمک امسکانی لیاقتلرینه
نظرادر. لیاقتاری ایسه معلم و مدرسک شاگردلرنی تجربه ایله نی
طریقه تعلیم اینکاکلر ؟

(۵) معلم و مدرسلر بتشدرمک ایچون دارالعلمین و عالی
مدرسہ لر هم قز بالالر ایچون دارالعلمیات تاسیسنه حاجت اولوب
نسی قز بالالر عقائد اسلامیه نی و اوقات خمسه نی کمالنهنه ادابه فادر

بولوب عالی مدرسه لر ضرور بولماوی اوقونقی باز مق ایله کلی بولسه كرك . رسول (ع م) دن نهی وارد بولوی ایچون .

(۶) بر مکتبه ایکی معین وقتده ایر و هم قز بالالرنی اوقونقی مناسب اولمای بلکه ایر بالالار مکتبی کورشی ده بولمای مناسب فتنه گه باهـث بولوی ایچون . مکتب بولمادیقی باخود بولوب يتشمديکی صورنده محل مسجد لر نده اوقونقی رسول (ع م) نهی قیلغانلقی ایچون مصلحت بولماسه كرك . حلی صغیر (ص ۲۶۳)

(۷) مدرسه لر ده اولان معلم لر فنلره تقسیم ایدلوی مناسب بولسه كرك .

(۸) مکتب ابتدا قیلره آنا دیلمز دن باشقه سی مدرسه لر گه تاخیر ایتلنوی مناسب بولوب روسچه ازوما اوقو مدرسه لر ده هم باشقه اورنلرده هیچ مصلحت بولماسه كرك . اراده سی باری تلاسه قایدده اوقور . کرچه سز ایتور سز بونیندا بون اهنی سوز رسول (ع م) اوزیده بات تلنی اوقورغه قوشقان دهب . اول تقدیرده ایتورمز رسول (ع م) اول وقتده اوقورغه قوشسه ده دین اسلامنی تبیین و تبلیغ ایچون ضرورت درجه مننده بولغان ، اما حاضر اول درجه ده توگل ، نپنه که ابتدا اسلامه مصرف زکن سکز بولوب ، انتشار اسلامدن صوگ برسی منسوخ بولغان بو مسئله ده كذلك بولسه كرك (اینسترو قسیه) نامنه اولان تنظیمان زعتندن انشاء الله فلاح بولامز دهب امید ایتکانده پنه روسچه اوقونی التزام ایتو مناسب بولماسه كرك .

(۹) کل چک کونده کندی قومیزی و ملتیزی تربیه ایدیک صورته آدملر يتشمدمك ایچون مدرسه لر ده صرف نحو نده

امول حدیث تفسیر فرائض کلام شول فنلر دین متدمده اوقوله
 طورغان کتابلارنی ارقوب کندی قوممیزی هم ملتئمیزی تربیه
 اینارک آدملر بتشسه کرک . موندن ماعدا دارالفنون تاسیس
 اینارگه اراده سی بار کشیلر مقصودلرینه لایق فنلر تحصیل اینارلر .
 ۱۰) مکتب و مدرسه لره لازم اولان مصرفلره مصرف
 زکاتندن حد ایتوب مال زکاتنی نصرف اینارگه
 منحن مصرف زکاتنک بریسی « سبیل الله » مکتب و مدرسه
 سبیل الله غه طرف اولیوبیت ایله داخل بولسه کرک . میزان
 عراقی نیک قسم ثانیئنده ص ۱۲ ده قسم صدقات بابنده
 «انفق الائمة الاربعة علی انه يجوز اخراج الزكاة لبناء المسجد او
 تکبیر المین» دیگان مکتب و مدرسه مسجیدن مقدم بولسه کرک .
 ۱۱) موجود بولمغان زکاتلرغه اورن حاضرلا گانچه مکتب
 و مدرسه لرنک مصارفنه هم معلم و مدرس لرگه هم ملالرغه وظیفه
 روسلر و برلنچه خزینده دن آلو ممکن بولماسی ؟ مکتب مقارنده
 لرمن اداره اسلامیه تحت نظارتنده بولوب بو مکتب و مدرسه
 لرنی تفتیش ایچون اداره اسلامیه طرفندن نظارلر نصب اینو
 مناسب کورلماسی ؟

۱۲) مکتب و مدرسه لر مزده ازوماروسچه اوقوتلماشه ایسی ،
 عتائد اسلامیه نی بالامتجان تعلیم بعدنده گنه اوقوتلماشه ایسی ،
 مکتب و مدرسه دن باشقه بر اورنده اختیارلری ایله اوقوسه لر ایسی .

« ترجمان »

۱۵نجی نوامبر، ۱۷نجی فیورال.

۷۱

دورتنچی جواب .

(اختصار ایله.)

« اوفا » شهرنده ضیاء الدین الڪمالی

افندی طرفندن :

مکاتب و مدارس حقنده دوشندیکم

رضاء الدین افندی حضرتاری « ترجمان » فرانک ۱۰۴ نومبر
 سنده اون سؤال نشر ایلامشدی . بنده لری ایسه فکر عاجز
 نهچه آشاغیده یازیلان ملاحظه نی کوندر میه و قیافان ملاحظه
 قصورلق اولنورسه عرض داش افندی لرمز تنقید ایدرلرده بنه لری
 اول فصولری تکمیل ایترم امیدنده ایم .

(۱) نهی سؤال جواب : مکاتب و مدارس بنون ملتیزک حوائج
 ادبیه و علمیه سنی ناممین و ترقیاتینه سائق اولان مهتد و منیب
 اولدیفندن ، ملتیه نسبت و یرلمک لازمدر . اولده گی کی آخوند
 یا که حضرتلر گه گنده نسبت و یرلمه سی اصلا مناسب دگلمر . زیر
 مبارک حضرتلرمز اول مدرسهلری ملتندن پاره طوپلاب ناممیس

اینگاری ابله برابر، همانک منتدین «بنم مدرسه، سز صالحش مدرسه
 دگل» دپمکن کبری فالماپورلر و چوق قریه لرده مکتبلرمز کچه
 بویون آخوری بولنمقده اولدیغی کبی شهرلرمزده ده اوبله حالده
 اولانلری آز دگلدر. بعض حضرتلر، مکتبلرینی صاتوب و یا که
 کرابه و پروب هر باد قیلدقلری ده یوق دگلدر. بعضلری غایتده
 مسند اولدقلرندن و «ملته خدمت» اسمی فقط پاره طوپلارغه
 بر آلت گنه ایندکلرندن کندیلرنگ استبداد سلوکینه هر اویسده
 و روح حیانتدن محروم فالانلری مدرسه لرنده طونالر، ناکه کشی
 موزنده فلان آخوند حضرتک فلانچه یوز شا کردی وار دیسونلر
 ایبون. اما کیفینه کلمبان و حریت فکریله تنور ایدیان افندیلرینی
 نعیب اینمه به هر نورلی وسیلرله بولمه به غیرت ایتمکده لر.

بعض محله خاقل و عطف نصیحت ایشدایم دیبرک مدرسه به
 کسه ار آنلری موزیق دیوب مدرسه دن مندارلاتوب چغانالر.
 له نورلی امثال قبیعه ایله طابه و عوام بیننه دشمنلق کرتیبه
 حضرتلرمز چوق همیلرینی صرف ایده لر. شونک ایچونده «شاگرد
 ابله رستان باری بردر» دیو محله قرداشلرمز هر وقت ایتمک
 لدر، محقریک واردر. بعض حضرتلرده «بنم قویغان پروغرام
 مسندانه به راض اولان کیمسه مدرسه مده طورر و الا مدرسه مده
 چغار و یا که قوارم» دیو تهدیدات باطله لری ایله لافلر هدیانلر
 مویلبور. بعضلریده هیچ اوتانمزدن بن مختار مطلق من، استرسه م
 نه قبولوم کبی انصافی و عدالت قبول ایتمگان فرعونلقنی سویلاب
 هانگردارک فطرت سلیمه لرینه ضرر کتوره لر وینه هر جهندن
 طلبه ننگ حرینی الندن کیدوب، هارندن بی بهره بولوب، اخلاق
 طریقه صندن محروم بولنهرق، استبداد مطلق فکرنی و اخلافسزلقنی

بوندای مستبد اولان و مدرسه آڭا نسبت ویرلگان حضرتلر
ندن اوگرانوب چقالر . . .

بس میلیونلرچه آرسلان اوله چق فرداشلرمز بر کشینک کیفینه
قربان اولوب محو اولمه لری و آرسلان بولنه چق برده اخلاسن
همینسز، سوزینی سویلرگه مقتدر اولمیان بر قوبان اولوب چقه
لری مدرسه لرمزک بر کشینک کیفینه اداره قیلند یغندنر. بناء علیه
مکتب و مدرسه لرمز مطلقا ملت قولنده بولنسون .

اما اداره علمیه ده مدیر مسئول طایفه نك مدخلیتی بولنه قل برابر
بیلانلر قولنک بولوق شرع وهقلک بیورغیدر. حال حاضره بناء محله
اماملری تعایم و تدریسه لیاقتلرنی اثبات ایدرلر و وضع ایدلگان
بروغرام موجب چه خدمت علمیه صنده دوام ایدرلر سه، معلم و مدرس
اول بیلورلر. اگرده قصورلق کورراره ملت کندیسی مناسب
معام جاب ایدر.

اما کلاچکده اماملق بر وظیفه، تعایم و تدریس وظیفه دیگر
اولرق اشلرمز حرکت ایدر امیدنکیم . (نیده که مصر و اسلامبول
شهرلری ومملکت لرنک بیلدر) اما اداره ادبیه ده طلبه کندیلری بر
هیئت تشکیل ایدرک آڭا بر رئیس تعین ایدرلر . .

(۲) نهی ماده یه جواب: مکتب ابتدائییه طایفه بدی باشندن
مخضبرییه یه قبول ایدلنوب ۸ یاغندن فاللق جائز اولماز. باش
بوندن زیاده اولانلرده قبول ایدلنور (نا او قو و یازو بیله یانلره
مخصوص مکتبلر یا که مخصوص وقتلر تعین قیلند یغنه قدری) بناء علیه
بر مکتبک ابر وقز بالالر قاریشقی اولارق او قومقلری مناسب دگلدر.
وینه ابر بولله چق صبیبلر القاء ایدلگان تربیه ایلر قز بالا یعنی
قادین. اولاققلر تربیه سی باشقه اولد یغندن و بر معلم وها که
معلمه بر وقتده و بر تعلیمده بو ایکی تربیه فی القاء اینمکی ممکن بولنه

میه چندان قز و ابر چوققلر آیرم آیرم اونومقلری لازم کورنه در.
و آیرم معلمه و معلم بولنق ایجاب ایتر. مگر که شمدیلکده معلمه لر
ولنمزه معلم افندیلر قز چوققلره معلمک ایدرلر سه تربیه ملیه یه
ضر کلز اما معلمه لر ابر اوله چق چوققلره تعلیم ایتمقلری، ابرک
شجاعت و بسالقی القائم ایدمه یه چکندن مناسب دگلدر.

(۳) نچی ماده یه جواب: امور طبیعه ده بر درجه دن درجه افری
به انتقال و بر طور دن طور آخره ارتقا، استحقاق نسبتی ایلدر.
بنا علیه طلبه نك بوقاری صنفه بالاستحقاق ارتقاسی قانون طبیعی
اوزره کیدش اولدیغی کبی قوانین تربیه عامیه و عملیه نك مقتضاسی
اوزره کیدش بولنه چقدر. بوایکی قوانین نك سوقی ایلر کیدیلان شی
یوک ثمره لر ویره چکدر. . . اول استحقاق ایسه امتحان ایل بلنه
چکدر. بنا علیه هر صنف امتحان بولنق مفید بولنه چقدر.

(۴) نچی ماده یه جواب: هر بر اوقور بازار بیلن افندیلری ندر-
س و تعلیم و وظیفه لرینه نصب ایتمه یه « اداره » اسلامیه « مز نك
« مدرسك » و پاکه « معلمك » درجه سی و بر مه سی اداره علیه
به غیر مناسب بر هر کایددر. نیتدگه هر لرینی اسراف ایدوب نه ده
شان ملیته فائده و بر مگان ونه ده مصالح دنیاویه و آخرویه یه ذره چه
لنده سی اولمغان « شك مشهور لر » و « مثل پلاطون » و « فضیه
الکسندریه » لرله چروب بنکان و امور و اهیبه دن عد ایدلگان حکمت
عینفله لر ایلر هر لرینی کچرگان ذاتلر نیده امتحان قیلوب علی الاطلاق
مدرسك و بر مه سی غیر معقول بر حر کتدر.

بو حرکت غیر معقوله ایلر حرکت ایتمکی سببلی روسیه ده
اولان هیئت علیه مز بیننک افتراق شول درجه یه وار مشرکه توصیف
مکن دگل. مسلمان قرداشلر مزده هر مجلسلرده امور عامه ده حسن
نیج، حکمت فدیبه کبی مسائل و اهیبه دن سوز سوبلاندیلکده قانغیسی

قالون سس اېل ھايقرسه ونامرسی آز اولسه اول کيمسه نې بو بيلک
 پخش ملا ايمش دېپ چغودن باشقه بر فائده ده حاصل ايدمه بيلمازلر
 ايدى . بونک سببى ايسه دوخاوتى صابر ائيه مزنگ امتعانى بو امور
 و ايمه دن بولند بخت هيمت هلميه مزده شول فنلره حاضر لائوب هير
 اوينى ضايع اېرب، مليتمزنى محافظه ايدن و حقيقت اسلاميه نك مدارى
 واخوت عموميه نك منبعى اولان هام قرآن اېل هام حدیثنى امتعاندن
 رك قيلمقلرندن ايدى. دها طوهر بىسى يوز بکرمى سنه به قريه
 متجان قيلمق اچون بر پروغرامما ترتيب ايدلما دېكى کيى مکتب
 و مدرسه لر مزده امور دهنبه دن قانقى فنلره اعنائاً قيلمق لازم
 ايدېكى حقتده تنبيه خصوصيه لرده بولنما دېغنى بلسکه خاطر ده بيل
 كرامت دېك ندر . شکر لر بولسون زمانه چه بيشه کلمش
 شاگردلر مزنگ هر طرفدن اصلاحات ايستمى كلى، دوخاوتى
 صابر ائيه نې بر آز چه دوشندروب امتعاندنى اصلاح حقتده مېر کولر
 و ندر ميه مجبور ايلدى .

البته هر فندين خدمت و ندر بيسده بولنمه يه کند بيسنگ اربابى
 بولمق لازمدر . بر کيمسه نه قدر فاضل و عالم اولسه ده هر
 فندين کما بنبغى تدر يسه مقتدر بولنمه يه چغى ظاهر در . معلم و مدر
 سلک وظيفه سى اصول تعليم و تدر يس بيلر ك و ملنى تربيه
 مليه ايل تربيه ايتسه مقتدر اولان ذاتلر بولمق لازمدر . بنا
 عليه معلم و مدرس لر فنون مخصوصه يه تخصيص قيلنوب درجه و بر لره
 سى مناسبدر . تفسير و حدیثين مدرس بولنجه چغى؟ يا که فن
 و اصول فقه دينى؟ هر بيه دنمى؟ ويا که باشقه فنلر دنمى؟

(۵) نهچى ماده يه جواب: معلم، و معلمه و مدرس افند بيلر بيشدر
 اچون دار المعلمين و هالى مدرسه لر بنا قيلمه يه احتياجهز، نفس آله ده
 هوايه و کور مکه کوناشه احتياجهز کييدر . بوکئا هيج بر کيمسه

ئىككىنچى ئىنسانلارنىڭ ھوقۇقىنى قوغدايدىغان بىر مەھكەمە ئورگانى بولۇشى كېرەك. ھوقۇق ئىنساننىڭ يارىمى ۋە مەھكەمە ئورگانى ئىنساننىڭ كەڭ كۆلەملىك تەربىيە مەھكەمەسى بولۇشى كېرەك. ئىنسانلارنىڭ ھوقۇقىنى قوغدايدىغان بىر مەھكەمە ئورگانى بولۇشى كېرەك. ئىنسانلارنىڭ ھوقۇقىنى قوغدايدىغان بىر مەھكەمە ئورگانى بولۇشى كېرەك. ئىنسانلارنىڭ ھوقۇقىنى قوغدايدىغان بىر مەھكەمە ئورگانى بولۇشى كېرەك.

مەھكەمە ئورگانى ھوقۇقنى قوغدايدىغان بىر مەھكەمە ئورگانى بولۇشى كېرەك. ئىنسانلارنىڭ ھوقۇقىنى قوغدايدىغان بىر مەھكەمە ئورگانى بولۇشى كېرەك. ئىنسانلارنىڭ ھوقۇقىنى قوغدايدىغان بىر مەھكەمە ئورگانى بولۇشى كېرەك. ئىنسانلارنىڭ ھوقۇقىنى قوغدايدىغان بىر مەھكەمە ئورگانى بولۇشى كېرەك. ئىنسانلارنىڭ ھوقۇقىنى قوغدايدىغان بىر مەھكەمە ئورگانى بولۇشى كېرەك. ئىنسانلارنىڭ ھوقۇقىنى قوغدايدىغان بىر مەھكەمە ئورگانى بولۇشى كېرەك.

۶) نېچى ماددىيە جەھەتتىن: يەكشەنبە كۈنى سائەتنىڭ دەرىجىسىنى تەكشۈرۈش ئۈچۈن بولۇپ، پەقەت تەنچى جەھەتتىن سائەتنى تەكشۈرۈش كېرەك. پەقەت تەنچى جەھەتتىن سائەتنى تەكشۈرۈش كېرەك. پەقەت تەنچى جەھەتتىن سائەتنى تەكشۈرۈش كېرەك. پەقەت تەنچى جەھەتتىن سائەتنى تەكشۈرۈش كېرەك.

۷) نېچى ماددىيە جەھەتتىن: مەھكەمە ئورگانىنىڭ ھوقۇقىنى قوغدايدىغان بىر مەھكەمە ئورگانى بولۇشى كېرەك. ئىنسانلارنىڭ ھوقۇقىنى قوغدايدىغان بىر مەھكەمە ئورگانى بولۇشى كېرەك. ئىنسانلارنىڭ ھوقۇقىنى قوغدايدىغان بىر مەھكەمە ئورگانى بولۇشى كېرەك. ئىنسانلارنىڭ ھوقۇقىنى قوغدايدىغان بىر مەھكەمە ئورگانى بولۇشى كېرەك.

و دقائقی حل فیلورساق مالکھ حاصل ایدوی غابنده مشکلمر .
 کندپسنگ مالکھسی اوامپهرق فقط مطالعه قوه سی ایلگنه افاده ،
 حقبله بولنمادیسی ، بلکه کوب اصطلاحده و چوق مسائلمده طلبه
 متردد اولهرق مدرسهلردن چقدقلری کوز آلمنده کورنوب
 طورلمقده در . بناء علیه معلم و مدرس افندیلر فنونه تقسیم
 قیلنق الزمدر .

شاگردلر معلم و مدرسله تقسیم قیلنمقی ایکنچی چندنده
 ضررلیدر . زهرا برقریه و یا که شهرلرمزده بو قاج مدرسهلر
 و مکتبلر بولنور . بو مکتب و مدرسهلرده صوق طبیعیلری ایل
 بعض فنلرده ماهر اولان کیمسهلرده بولنور . اگرده بولنره
 طلبه تقسیم قیلنورسه طلبه و علما بیننده اصلا یاقشماپان حسدلر
 قاینامقده بولنمادیسی کبی طلبه بیننده ده دشمنانق حاصل بولوب
 گویاکه براگوسی یاپون عسکری و ایکنچسی روسیه عسکری
 کبی بولنوب دینمزک مداری اولان اتحاد ، اتفاق قالفهرق آنک
 برینه نفاق و افتراق حاصل بولوب ، سوکره بتون محللرمز برسی
 ایکنچسینه دشمن بولوب هجده اسلامیتنه یاقشماپان اشلر صادر بولدر .
 اما معلم و مدرسهلر فنونه تقسیم ایدلسه بر فنه ماهر اولان
 معلم شهرده و یا که قریهده اولان هر مدرسهبه فنینه قاراب پرو-
 غرام موجبچه اولان ساهتند . معلمک ایدچکلرندن ، بو مدرسله
 فلان آخوند مدرسلسنی و یا که حضرتک فلانچه بوز شاگردی
 وار ، شکلنده اولان قوری اسملره آلدانوب حسد قیاشقلر
 بتوب ، مجموع مدارس ، مجموع معلم و مدرسهلرنکی بولنه چغندن
 معلم و مدرسهلرمز (طوفریسی حضرتلرمز) بر فرداش اولاققلری
 کبی بولنرک تزییهسنگ اولان طلبه مزده بر فرداش اولارق اتحاد
 اسلام واخوت دینیه قویاشلاری طلوع ایدر امیدنه بم .

۸) نهی ماده به جواب : مکاتب ابتدائیه ده آنا تیاندن باشقه
 اوفولقی معقول دگلدر . زیرا بالالریک استمدادلری غایبده
 و کندیلریک آنا تیاندن فقط کوزلرینه کورنمشی نرسه لر
 فی و کندیسینگ شخصیتینه گنه دائر فعللری بیامکده لر ، کوز-
 من قایب اولان نرسه لر فی تعبیردن عاجزلدر . محسوسانتیک
 زله بیلهاملر . حالبوکه آنا تیلمزک قواعدی و املاسی گوزاچه
 (فلهفی لازم ایدکی هر ملنپورور فاشنده مقبولدر . بناء علیه
 مکتب ابتدائیه ده آنا تیاندن باشقه تیل اوفولمه سی مناسب دگلدر .

۹) نهی ماده به جواب : حسن (امن) قریه سنده تشکیل ایدیلان
 مکتب ادبیه ده بنده لری اوراده اولان افاضل کرام افسدیلر . بر
 قه تقدیم قیلشدم . اول لائحه مکاتب ابتدائیه دن عالیه دینییه
 نوه ندری اولان تنظیماتنی حاوی ایدی . افاضل کرام افسدیلر
 فی نقیحات بعدنده قرار وبره مشلر ایدی . شمول لائحه
 بیجه مکاتبه تحصیل قیلنسه هانکی مکاتب دینییه مزده اولنورسه
 سون مقتدر آدملر باشور امیدنکیم .

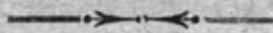
* * *

حاضرلکده بو قدری ایل اکتفا ایدیورم و انشاء الله تیزدن
 فی سوال ده جواب بازارق کوندورم *

۱۰) بو مسئله حقیقه صاحب مقاله طرفندن بر شی یازلوب یازلمادیغی
 معلوم اولمادی .

IIV

بشنچى جواب.

« بوا » شهر ننده عبدالرحمن افندى سعيدوف طرفندن

رضاءالدين افنديك ۱۰۴ نومبر « ترجمان » ده نشر ايديله
 سو اللرينده نفس ترجمانك بر قدر جوابلر كورلدى. نزان نغز
 دغى كورله هكى يازلدى. بو سو اللر بر مسئله عوميه اولو
 عومك فكري ايله ايشلانچك اولديغندن بنده اوز فكرى يازو
 كوسرمگه قرار وىردم. يازلان جوابلرئك قبولگه لائق اولو
 اولماوى ايكنچى مسئله در.

(۱) يالكز بر امامئك مكنب مدرسه اداره اينمكندى نص
 اولمق بىك قريپ اولديغندن مدير مسئوللك ايله برابر، نعلابه
 باشقه احوالگه نظارت ايتمك هر محله گه مخصوص حمايت مېئىنك
 سنه تاپشلمق مناسب اولسه كرك. محله اماملرئك محله
 وسائر شغللرى چوق اولديغندن معلم و مدرسلك وظيفه منى بال
 لويغنه ايضا ايتمكلرى فائدهلى اولمادى واولميه چقدر ومع ذ
 بانلرئده بر معلم بولندرمق شرطى ايله معلم و مدرسلك ايتمكلر
 فائدهن خالى اولماسه كرك.

(۲) پك باش بالارلك نوای فكر به لر بنه مطالعه و درس ایله
مال ضرر و بزمك خوفی اولدوخندن ابتدائی مکتبلره قبول ایلد
چون معلوم بر یاش شرط ایدامك پك مناسب اولسه كريك.
نظرنده شمدلك منفور اولدیغی ایچون ابر و قز بالالارنی
اولارق بر برگه جیبوب اوقونتی مصلحت دگل کبی کورنه در.
(۳) مکتب و مدرسه لارده اولان شا کردار هر صنفده امتحان
پك اولورسه امتحان و تکرار بهانه سی ایله هر سنه بر آی
و آی یارم وقتلرینی کهورمك لازم کلدکندن صوگ صنفلارده
شرط ایدلسه کافی اولوق ظن غالبدر.

(۴) اوزی بیلوبده بیلدررگه افتداری اولمپانار ، یاخود
تربیلم دهواسنه اولانلر طبیعی معلم و مدرس لکه لابق دگللورد.
بورغ اداره ، اسلامیه سنده امتحان ایدلوب معلم و مدرس لکه
ت نامه آلانلرلك اکثری اصول تعلیم و تربیه دن بی خبر اولدقلر
هر برینی معلم و مدرس نصب ایتمك فائده لی اوازان دیب ظن
لور . بو خدمتلره ایاقث نه ایله بلنه چك ؟ بو سوواله جواب
دن بنم نهم ابر شمیدر .

(۵) معلملر و مدرسار بنشدرمك ایچون دارالمعلمین و عالی
معلملر نامیسینه بر دگل بیدك کره حاجت واردر . قز بالالر
اولان آیری مکتب و مدرساره « عالم تربیه » ده مهارت
ب ایلن معلمه و مدرس لری بنشدرمگه مخصوص « دارالعلمیات »
مدرس لری نامیسینه احتیاج وار ایلسه ده شیمه پاك روس
معلملر نده تربیه کورکان و آز اولسه ده خارچدن جلب ایدلسگان
لر ایله اکتفا ایتمك مناسبرك اولسه كريك .

(۶) نشقی کونلرده وقت مساعد اولورسه بر مکتبه ایلکی
وقتلر نده ابر و قزلارنی آیری آیری اولارق اوقونتی موافق

اولسه كرك . محامده مكنب اولماديفى ياخود ينشهاديكى تقديرد
محل مسجد لرندف اوقوتفق ضررلى اولماده كرك .

(۸) شاگردار معلملرگه تقسيم ايدلونك فائدهسى اولماو معلوم
اولديغندن معلمار فنلره تقسيم ايدلمك موافق اولديفى كىي فائدهسى
تجربه ايله بلنمشور .

(۸) آنا ديلمزدن باشقه ديللر مدرسهلره نامؤبر ايدلوب آير
درسخانه لرده ارقولمقى فائدهليرك و عوام نهمتندن سليرك اولسا
كرك .

(۹) انسان اولوب يتشدرمك ايچون شمدى مدرسهلر
مزده ارقولمق اولان فنلر وار فنلره مخصوص اولان معروف كتابلر
قطعيًا كافي دگلدلر . قصورلرى مرادلىرى آكلاشلماز درجه مفلو
اولوب شرحلرگه او شرحلر حاشيهلرگه محتاج اولديغندن ، شرحلر
ده بر طاقم قيل وقت و انماهى فلان فلانلر ، واهى ديللر ايله
مشهور اولديغندن وسائر جهتلردنلر . درس كتابلرينك من
شرح و حاشيهلى اولمقى عموم ايچون منفعتلى دگلدلر . تبديل اولمق
فن و كتابلر اك اول صرفدن ديار مزده معروف اولان فارس صرف
كتابيدر . نخدم فواهد ، هوامل ، انموذج ، كافيده كتابلرى برنده ط
هاجزمه بناء ياشره كلره مقصودى هادى افندينك «القوانين النحرية»
سى بيوگره كلرگه «الدروس النحرية كافي» اولسه كرك . كافيده ايله
بالالرنك باشنى وانمق تعجب ايدلچك بر اشدر . محترم موس
بيگييف افندينكده «تاريخ القرآن والمصاحف ۱۱ صغيفه ده
هدايه حقنده هى فسكرى بيك طوغرى اولسه ده . مطابق اينكان
كوكليمه اورناشقانلقدن كافيده حقنده هى فسكرى قبولسگه شاپان دگلدلر
دهوطن ايتمش ايدم . كتابنى آلوب «للمصنوف العالمة فقط» فبند
منظورم اولديغندن ظانمندن دوندم . منطقي فننده اولان كتابلر

مدنی ترک ابدوب لازم اولورسه قواعد منطقی بیلمک ایچون بیک
 طریق ایله بر کتاب حاضرلماک لازمدر. کلام فئنده عقاید
 زانی « عقاید جبری » ایله عقاید عضدی « الحکمة البالغه »
 تبدیل ایدلسه موافق اولور کیمی ظن ایدله در. زیرا چن
 قی دوانی ننگ دگل مرجانی ننگدر. (فقط بنم ابوالنصر القور
 وی ننگ شرحلری کوردکم یوقدر) فن بلاغته دیاره زده
 روف اولان « تلخیص » کتابی ده درس ایچون مفید دگلدر.
 نایب کتاب ایله تبدیل نبوش اولدوغنی ده بن بیل آلیمین.
 یر فنده درمکه پارایه چی بر کتاب خبلی مدنن بیرو شوفن ایله
 قرآن مدرسه محمدیه شاگردلرندن کوتولمش ایدی. نه سبب.
 بو کونگه چه میدانه قویمادیلر. یوسفه تصوف آستنده می
 رلوب فالدی؟! بو کبی بعض خدمتاری مدرسه محمدیه
 یازمزدن بالنگز بز شاگردلر گنه دگل انسانیت امید ایتسه دخی
 وارددر. فقه دن درسکه پارایه چی کتاب هدایه اولسه کرک.
 علم الکلیت دن صحاح سنه ننگ برنی علم القرآن علی وجه الکمال
 بونی درس پروگراملرینه ادخال ایتمک لازم وفرضدر.

(۱) مصرفلره کلنجه ۹ سوره ۴۰ آیه : و ۶۰ آیتلرده « سبیل
 « جمیع وجوه خیردن عام اولوب مکتب و مدرسه لر شو جمله دن
 لکن اصلا ممانعت یوقدر، بالعکس (۹ سوره ۶۰ آیه) تفسیرنده
 کتب مدرسه ننگ سبیل الله دن اولمقنی مؤید سوزلر وارددر. مثلا
 سیر خازنده بو کبی سوزلر بولنور.

علم و متعلملرک سبیل الله ده داخل اولمق خصوصنده ابن
 بونی ده بر خبلی سوزلر بولندیغی کبی مشکات شرحی مرقانده
 (ص ۳۵۸) بونی مؤید سوزلر وارددر.

هر حاله مکتب مدرسه لرمزك و جوه خير دن اولمقنده امل
 شبهه يوقدر. صدقه بي جمیع جوه خیره صرفنك جوازی ایله ایسکر
 عالمدن بر خبلی آدملرده فائل اولمشدر. الله نك نعمتی دخی بر
 زمان و وقت قه مخصوص دگلدر که بر نبوه سنه مقدم بر نبوه آدملر
 « سبیل الله » نئی تعمیم حقنی و بر سوند بو زمانده فیلردن مسدر
 اولسون. « سبیل الله » اکثر تقسیرلرده تخصیص ایدلمش ایسه
 اقتضا قرآن تعمیم در، رضای نبوی دخی تعمیم ده اولمقنده شبهه
 يوقدر. ۱۰ نچی سؤال حقلده غی فکرمنك خلاصه منی آبنك لازم
 کلورسه دبه پیلورمکه « سبیل الله » جمیع جوه خیر دن عامدر
 مکتب مدرسه لرمزك افرادندن بر فرددر. دلیل، تخصیص
 دلیل ك عدمیدر. اسکن بزم بوندن جبولغان آنچه مز مکتب مدرسه
 لرمزنی تربیه که کفایت ایتمه یه چکدر. بنا علیه بزلر مکتب مدرسه
 لرمزنی تربیه اینمک ایچون اوقو خصوصده روس وطنلشلر مز ایله
 بزدن برابر آلفغان آنچه مزنی اوز مکتب و مدرسه لرك کر کلریته
 طونتی ایچوك صورقی و آلمقدر. بزم البت شوندن باشقه بر چار
 مز يوقدر. بونی باز مقدن عرض فکرمنك طوغری اولدیغی ده
 دگل افراد ملندن اولوب بازارغه حقم اولدیغی ایچوندر.

« آزاد »

۱۲ نچی نومبر، ۳۴ نچی، مارت ۱۹۰۶ سنه.

VIII

آلتنچی جواب .

طلبه دن سراج امیری طرفندن :

(۱) مکتب و مدرسه لره نظارت و مدیر مسئول تشکیل ایتنهک
ایته لازمه. کرك نظارت و كرك تعلیم جهتیته اولسون ، امام
ایته مداخل ایتنه ملری لازمه. چونسه اما لرك كندی مكلف
رسمی وظیفه لری اولدیغندن موقت و مرتب نظارت خصوصا
تعلیم ایتنكلری امكان خارجنه در.

(۲) ابتدائی مکتبلره یدی باشندن کم صبی قبول ایدلمه مک
ایته لازمه. ابر بالار ایل قیز بالار ك بر مکتبه تحصیل ایتنكلری
ایته لازمه بر ضرره مؤدی اولمسه كرك ، سائر ملتلك متضرر
ایته ملری کوز اوکمزده در. ابتدائی مکتبلره خاتون معلمه نصب
ایته لازمه ، آنالی شفقتینه آلمش باش بالار ایچون ، ارککدن ده
ایته لازمه.

(۳) مکتب و مدرسه لره بر صنفدن ایکنچی صنفه کوچهک
ایته امكان ایته لازمه.

(۴) معلم و مدرسك ایچون لیاقت کرکدر. اورنورغ اداره
ایته مکتب شهادت نامه سی کافی دگلدر. چونسه او شهادت نامه-
ایته اکثریا لیاقتسز ذاتلر حاملدرلر. اما نصل اثبات لیاقت ایدیلچکی

ایسه بزم روحیه مسلمانلری آراسته هوزت فرار
آلنماش وجوابی ده مشکلد.

(۵) مدرس و معلم یتشدیرمک ایچون دارالمعلمین و عالی
مدرسه لر ضروردر . ایسولر و خاتونلر علوم و معارفه ، تهذیب
اخلاقه مساوی اولمق مقتضای حکمت و طبیعتدر . بو طوغریبه آنلر
مزاک تریبه سزلسکندن ناشی اولاد ملنگ نه قدر متضرر اولدقلرینی
نظر اعتباره آلمق درکار دو .

(۶) بر مکتبه بر وقته ایر وقیز بالالرنی تعلیم ایندرمک
ضرورسزدر . تریبه اسلامیه یعنی قاموس و حیثیت اولان برده
ادبسلک اولاماز . مسجدلر ایسه مهالك اسلامیه ده بو وقته قدر
عادتا دارالتدریس اوله کلمشلدرد . بوندخ صوگره اولسه لرده
استعمال سی یوقدر .

(۷) مدرسه لرده هر فنه معلم تخصیص اینمک لازمدر .

(۸) ابتدائی مکتبلرده آنا تبلندن باشقه سی اولمق مناسب
دگلدرد . اما مدرسه لرده ایسه ، روسجه اوقومق نظاما مجبوری
ولمق کرکدر . چونکه مدرسه لریمزده اکمال تحصیل ایدن ذات
لزومی کادکده هرملت قارشوسنده ، کندهنک حقوق دینیه ومد
قیه سنی مدافعه یه و محاسن اسلامیه یی آکلایمه مقتدر اولمش
فرضدر . بو ایسه بولندیغک مهلسککک لساننی بیلمدکجه اولاماز .

(۹) مدرسه لریمزده تحصیل ایدلمکده اولان فنلر استقبالمزی
تامین ایچون کفایه ایدمزم . مدرسه لریمزی هائسر ملنلرک
روحانی مکاتب ، عالیهلری طرزنده قیلیمه ممکن قدر اجتهاد
ایتملی بز . اما بو وقته قدر تدریس اولونان کتاباری اساسندن
تغییر ایدوب ، تعلیمات قرآنیه و احوال زمانه موافق صورنده
ترتیب ایدمک مخصوص نظارنک تنسیبی بعدنده تدریس

ایلاملیبیر، چونکه بزم امکی کتابلریبیزک فقه قسمی: مکانب،
عد، جاریه و سائره کبی لزومسز مسئلهلر؛ اعتقادات قسمی
نورلی ايسغولاسمقلر ابل مملو اولدقلرندن طلبه نك کوکره کارینی
چورنوب، کچ ملت چکلریبیزک کوکللرینی اسلامیتدن صوغو-
نقدن باشقه خدمت اینمبه چکلدر .

(۱۰) مکتب و مدرسه لرمزده زکات و باشقه وجوه خیراندن
کاش ماللر صرف ایدیلورسه پک گوزل اولور ایدی. شریعتیزک
خیر ایشدن منع ایلمدیکی هر کسه معلومدر. و برده، مکتب
و مدرسه لریبیزک تریبه سی ایچون روسیه خزینه سندن معارف
بولینه صرف قیلنقدده اولان آچه دن مقدار نفوسهز مناسبنجه
موربه حقیز واردر. صوراملی یز. اداره اسلامیه رئیساری
ایسه بو بولده فداکارلق ایدنجهیه قدر، رهبرلك قیلمقلری لازمدر.
< ترجمان > ۲۶ نچی نومبر، ۱۵ نچی مارت .

ذیل

صوکره اوشبو مکتوبنه سراج امیری طرفندن بوروشده
بر «ذیل» یازلمشدر :

کون منه قاضی رضا الدین افندی نك تعالیم و تدریس حقنده اولان
مؤالریبینه جوابا ۲۶ نچی نومره لی غزته گزده فکریبی بیان ایتدکه
طلبه یی صنفدن صنفه کوچرمک ایچون قطعیا امتحان لزومین سو یله
شبنم (۳ نچی ماده) .

شمدی ایسه بو فکریبندن رجوع ایدیلورم . چونکه تریبه
تظلم حقیق یازیلان رسالهلری مطالعه ابله کسب ایتدیکم معلوماتی

دورت سنه ظرفنده ایدیلان تجربهم ایل تطبیق ایتدیکم سوکنده ،
 دگل بزم باشسز آیاقسز امتحانلریمز، حتی الک منظم و رسمی
 امتحانلرکنده فائده سز و بلکه ضررلی ایدیکینه قناعت حاصل ایتدم .
 سراج امیری .

« ترجمان » ۱۹۰۷ فچی بیل ، ۲۲ نچی ینوار ، ۷ نچی نومیر .

IX

یدنچی جواب .

چیستوپول اویازی « آدم » قریه سنده امام محمد بغدادنوف
 طرفندن :

مکاتب و مدارس مسئله سی

هرمتلو قاضی رضا^۱الدین فضل الدین افندیکنک « ترجمان »
 ده مکتب و تدریس خصوصنده اولان سوأللره جوابده بزم فکرمز
 اوشبودر :

(۱) مکتب و مدرسه لرمزه مدبر مسئول اولمق وظیفه سی
 ایچون هر اون قریه گه بر مدرس اسمنده گی امامنی نصب قبلق
 لازمدر . شوکا تعیین قبلنمش امام مدرسمز اوزینک تعنده اولان
 قریه نك مدرس و مکتب اشلرینی تاما قارار . لازم اولسا مکتب
 بنا قیلدر . هر سنه اول قریه نك مکتبلرینه معلم نابوب قوبوب
 معلملرک اجتهاد و دیانتلرینی قاراب آنلرنی وقتنک خدمتلرینه بپورر

م معین وقتک تعطیل بیرر. بو اشلرک بارینی دوخاؤنی صوبرانیغاه
املام قبولوب طورر.

معلمک وظیفه سی اماملره هیج بیر لاسون، اگر معلمک
ایسکیجه ینه اماملره فالسه حالمز هیج تغیرلنمبینه ایسکیجه جهالت ده
فالرمزده شبهه یوقدر. چونکه اماملر، هر نه قدر بو خصوصه
ایجادلی بولسه لرده، بو اشده اقتداراری یوقدر. اماملرک بو اشلرده
اقتداراری بوقاغی بوندندر:

مثلا هر کون بش نمازی اماملرمز ادا قیلدرمقلری لازمدر،
وؤذن امامزنی نیازغه، استاذبیکه و هیالدر کندی تربیه لرنی نظر
ایچون چاقردر. هوماک بری جنازه فه و ایکنچیسی نکاح او قورغه،
اوچونچیسی اسم و بررگه؛ طلاق و خاع حقوقلرنی قارارغه و باشقه
نیافتلر و بعض وقتلرده حکومت طرفندن چاقرلورار. شول وقت
مکتبده گی بالالر علی الاتصال کندلری برله شغلانورگه چاقرسه لر
بو امورلر بر کشینک ذمه سنده بر وقتده ادا قیلنق ابله نیچک تکلیف
ایداسون؟ بو وقتده قدر اماملرمزک بو اشلر برله مبتلی او اوبده
بئلی اوتکازولری ده بر کرامت کنه ایدی. بوق ایسه آدم طاقت
طونا طورغان نرسه لردن تو گلدر.

صاغ اولمگز اماملر، آرتق بو خدمتلرک بعضیسی سزدن
آنسون. مقدم خدمتلرکزه الله رضا اولسون!

(۲) برقریه ده نیجه محل اولسه ده مکتب برگنه اولمالی و الاقریه
خلقی نورلی مکتبک او قو و غیری اشیا سینی نظرغه اقتدارلری
ضعیفلندر هم هر محل متفاوت اولوی سببلی کچرکلری ضعیف لکنه
اولدر. بس بولای بولغاچ هرقریه ده برگنه مکتب اولمالی. اول
مکتب مسجدر شیکلی ایکی بسولمی ایدلوب بر بولمه سنده ابر
بالار، ایکنچیسنک قز بالالر تعلیم ایدلملیدر. ابرلرگه ابر معام،

قزارغه قز معلمه قویلمالی، اما قارا قارشوق اوقولو مناسب دگلدر. لکن تیز وقتک قز معلمه لر يتشدر و ايچون شهرلرگه قزار معلمه سی ايچون دارالمه ايتلر بنا ابدلوب معلمه لر يتشدر و لازمدر.

معلمه لر ايسه شول ايسکيچه مدرسه لر مذن چقسده کافی اولور. لکن معلم اولان آدمک بالالرنی اجتهاد قبلدر وی یا که دیانتی، شول محل امامی آرقلی صوبرانبا طرفندن صوراله طور مقی لازم اولسون: اگر محل امامی معامنی استقامتسز واجتهادسز کوسترسه شول محله ننگ بالالرندن یا که محل اهالی سندن صورالو ایل عزل قبلنور و دخی بوسی ده لازم اولسون. معلم افندی هر وقت چالنه ایل گیزب نمازدهن قالماسون، صورت و شکلده ملالر صورتنده اولمق لازم اولسون.

(۳) صبیلرنی هر صنفده امتحان مقبول دگلدر. چونکه بلا نائه آدم بوزینی برتو هیچ مقبول دگلدر.

(۴) دورتنچی سؤاله جوابلر بوقارغی جوابلر برله بیرلدی.

(۵) معلمه لر يتشدر و ايچون آرتق دارالمه لمیلر بنا قبلورغه حاجت بوق، باری شول اماملرمز چغه طورغان مدرسهلرنی بخشى اصول برله تربیه لازمدر، لکن مدرسلرمز ابتدا شاگردلردن اصورمالی: سناک نینگ معلم اولومی یا که امام خطیب و یا که مدرس و اومی؟ دیو؛ شونده هر شاگرد اوزینگ نیتنی بیان بعدنک مدرس فندی مقصود اولان مرتبه سینه نسبتا شول مرتبه نی قاری طورغان خلفه گه بیرره. لکن خلفه لر شول وظیفه لرگه قسمت قبلنورغه کبراک. مثلا معلملرنی، امام خطیبلرنی، مدرسار يتشدره طورغان خلفه اوزلی اوزینه اولمالیدر. بس بولای اولغانده ايسکيچه مدرسه لر مذن ده انشاءالله بخشى تربیه لی معلمه لر، امام خطیبلر و مدرسار

پارم الوغ مصرفلرغه دوچار اولماينچمه ده مقصودلر تمام اولور
 واملر بعدنده مرتبهني امتحان قيانوب آغانده شول خافه لردن
 هادت نامه آلتوب امتحان طونارلر، لکن شول اوچ مرتبهلي
 آدم لرني اوفتوچي خلفه لر مدرس لردن رخصت آلوب شول منصب
 ايرسه لر خدمت که طوتونولري ايله دوخاوني صوبر اناغده
 وزلرني اعلام قبلورلر.

(۷) بزم دورتنچي سؤاله ويرلسگان جوابه زده غي طابق
 لوزره پروغراملر يورسه مدرسه لرده اولان شا کردلر معلملره
 تقسيم ايدلوب هم معلملر فنلره تقسيم ايدلو ايکيسي بردين حاصل
 اولانچندر.

(۸) نچي مکتب ابتدا ئيمه لر مزده آنا لسانندن باشقه ديللر
 لرنوله مني مصلحت کور مييز. چونکه بزلر حاضر آنا ديلني اوقور
 نه هم آني بلماوده هاجز لر مز. اول آنا لسانني بيلدروده کامل اجتهاد
 بز ضروردر. آني بيلدکن صوڭ غيرني بيلورگه آنصات بولور.
 برسي بر صبنه يول آچار. برسي حاصل بولودن قبل ايکنچيسي ايچون
 تابغر مصلحت توگل.

(۹) نچي معلملره نه اوقوتولاچق، نه طابق اوقوتولاچق، اماملره
 نه اوقوتولاچق، نه طابق اوقوتولاچق، مدرس لره هم نيندي کتابلر
 و فنلر اوقوتولاچق ايدکينه مفتي حضرت اماملرني و مدرس لرني بر
 رفت معبنده چاقروب مشورت ابله کتب و فنلر خصوصتک پروغرام
 چاقروب مدرس لره اعلان ويره چک اولسه مصلحت اولور ايدی.

(۱۰) اونونچي سؤاله جواب بيک مشكلدر. بوڭ خصوصتک بيک
 الوغ جمعيتنك مشاوره سي اولوب جمعيتنك اکثري قرار و برگان
 رئي مصلحت اولور.

رسول اکرم صلى الله عليه وسلم نك « لاتجمعنم امتي على

الضلاله، ومارآه المسلمون حسنا فهو عند الله حسن» انتضاسنہ، عمل اجرا قیلمور . یوق ایسه مصرف صدقہ لر بو وقته قدرلی بختہرلر مزك رأینہو، کلوب ده حاضر ضرورت مرتبہ سبہ اشہر یتشمین ، یونلرنی تغیر گه پول کور نمیدر . چونکه واجب صدقہ لر برله اوغبو مکتب مدرسہ لر مزنی اصلاح غه یول آچقدر . انشاء الله حکومتین ده برآز آلسهق دخی همت صاحبی اولان افنیامزده بو سنہ لرده یوق توکل در (*
 < قران مخبری > ، ١٥ نجی مارت ، ١٩٠٦ نجی ییل ، ٥١ نجی نویبر .

X

طقوزنجی جواب .

< مصر > ده اولان روسیہ لی شاگردلر جمعیتی طرفندن :

(١) جواب: مکتب و مدرسہ لر مزه مدیر مسؤل اولمق وظیفه سی معالہ اماملرینه تودیع اولمسی مناسب دگلدر . چونکه مکتب و مدرسہ لره نظارت ایده چک اولان ذواتلر مکتبلرک کافه اصول ولوازامانہ آشنا اولمالری لازم اولدیغی کبی همه افکار عالیہ اهلندن اولملری مطلوب بدرکه ، تحت نظارتلرنده اولان مکتبلرک ظروف زمانہ موافق بر صورتده اداره ایده بیلملری ممکن اولسون . حالبوکه ، بزم معالہ اماملری بالاده مذکور اولان وجه ایل مکتب و مدرسہ لرک امور اداره وسائر لوازمی حقیقہ بیللمه چکلرندن

(٥) بوندن ٦ نجی ماده توشوب قالشدر .

لور بوبله مهم وظيفه نك تودبع اولنمى موافق حكمت دگلدن .
 اما تشكيل اولنه چق قائم هيئتى بو وظيفه بى چوق سهولتله
 ايده بيلور . بناه عليه مدير مسؤلك وظيفه سنك شو هئت
 مانه تودبع اولنمى سنده باس بوقدر . معله اماملر نك تعليم
 بى سنك وظيفه لر نك ايضا ايتمه لر ينه گلنجه ، آنلر بو وظيفه بى
 بى ادا ايده بيلر لمه ده لىكن امامتلك ايله تعليم وظيفه لرى نفس
 لورده ايكى بيوك وظيفه اولوب هر ايكىسى آيرجه نظارت
 رعابت نامه به محتاج اولد بقلر ندين بونلرى ده كذلك بر كشي نك
 بيشته بوكلك مناسب دگلدن .

(٢) جواب :- ابتدائى مکتبلره قبول اولنق ايجون معلوم
 باشى شرط ايتك لازمدر . و او باش ده ٧ دن اكسيك اولما-
 لى در . چونكه بش آلتى ياشنده مکتبه وپريلن بر چوقك
 مکتب درس لر ينه عدم تعلمدن در حال فوه ادر اكيه سينه خال
 لىكى تجر يسه ايله ثابتدر . اما ياشلر يدين تجاوز ايدوب
 ينه سنه كلنجه فى الواضع بونده مادى بر ضرر كورامبور ايسه ده
 لىكن چوققلر وقتلرينى محافظه و عمر لر ينك بيهوده كچه سنه
 خدمت اولق اوزره البته مکتبه كير مك ايجون معلوم و موافق بر
 شى شرط ايتك مناسب و معقولدر . ار و قز چوققلرك بر بره
 نر بيشروپ اوفوتمقه بر باس كومبورز . چونكه اولابو ايكى
 سنك يكد يكر بيله اختلاط ايتلمرى هر ايكىسنده چالشه لر ينه باعث
 اولبور . ثانيا نسا جنسنه وپريلن وقت واپسنت و سائر محاسبه
 طبعيه بو اختلاط سببيل ار چوققلره ده سر ايت ايديبور . لىكن
 اولنن نفع نظر اصل بونلرك خلققا و طبيعنا يكد يكر ينه اولان
 عالقلرينى نظر اعتباره آله چق اولور سهق البته او وقت تعليم
 نر يسه لر نك آيرجه اجرا اولنمى سنى ده موافق بولپورز .

آنلره معام انتخاب ایتمهك خصوصه كلنجه او معلم ابستر اركك
 ابستر قادين اولسون هر حالده لينت و تحمل صاحبي اولوب
 چوققلرك انواع بولسزلقلربنه صبقلمامسى مطلوبدر . بوقسه چوققلرك
 بو معامدىن سو تربييه اخذ ایتمه لرى پك قولايار . بويله اولد
 بىنى تقدردن ممكن مرتبه اوصافى مذكوره بى حاوى ار معلملر تصديق
 ايدامليدر . اگور بولنه زسه البته او وقت قادين معلمه نصب
 ایتمهك ده مناسبدر .

(۳) جواب : - مكتب و مدرسه لرمزده امتحان شرط ایتمليدر .
 او امتحان ايسه عالى اصول صنفلره مخصوص اولميبوب هر صنفم
 اجرا اولمليدر و بوندن ماعدا عهوما مكتبلر ايچون خصوص
 امتحانلرده اولمليدر .

(۴) جواب : - هر بر او قور و بازار بيلن كيمسه لرك معلم نصب
 ايديامسى مناسب دگلدور . بلسكه معام اولميه لياقتلر بى بيلك ايچون
 بونلرى صوبرانيه يا خود مخصوص « لجنه » امتحان ایتمهك شرطدر .
 بو گونه قدر اورن بورغ اداره اسلاميه سى طرفندن معلم و
 مدرسك شهادتنامه سنى آلانلره كلنجه بالطبع بونلرك جمله سى او
 وظيفه بى ايفايه مقتدر اوله مزار . بونك ايچون آنلرى بنه مذكور
 صوبرانيه امتحان ايدور و بو جهتله تدر بسه اولان لياقتلرى بيلنمش
 اولور .

(۵) جواب : - دارالعلمين و معلماتلره ازوم واردر . بونلر
 معلم ايسه ممكن اولديغى قدر كندى ايچور يمزدن انتخاب اولنور .
 اگور كند يمزده بولنمبورسه او وقت خارجدى چاپ اولنه قله تدارك
 اولنور .

(۶) جواب : - ابتدائى مكتبلرده اير و قز بالالر برلسكه
 او قودانر سه ابكى آبرى وقتده او قودلمسى دضى مصاحت دگلدور .

صبی وصیبه لر نصل او اورسه اولسون بدی سکز ساعت
 و تربیه به محتاجدر لر ، اگر چو چقلری ایکی به بولوب
 اوره او حالده بوژا گوندزلر کفایت ایتمز گیجه لر ایهسه
 بل زمانی اولوب استراحت زمانیدر ، چو چقلر تحمل ایدمهز لر .
 (۷) جواب : - شاگردلر مهملره تقسیم ایدلمه لیدر . چونکه معلم
 کیسه اوقوندیغی فذک غایتده مهارسه کسب ایتمش اولمسی
 لر . حالبوکه شاگردلر مهملره تقسیم ایدلسه او حالده مهملره
 بوق فنلر اصابت ایتمش اولمبور . معلومدرکه هر انسان هر
 مطلوب وجهله مهارسه ایدمبور . بنا علیه مهملرک فذلره تخصیص
 مس موافق و مناسبدر .

(۸) جواب : - ابتدائی مکتبلرده اجنبی لسانی اوقومق شبهه
 مناسب دگدر . چونکه چو چق او هنده ایکن کندی لسانی
 نه اولدیغنی بیلمبور . بنا علیه بونی مدرسه لره تاخیر ایتمک
 مصلحتدر . و سجه اوقونمق آبری هر زمانه موقوف اولمه سی ایچون مدر
 لرده هر شعبه آچیلدی ده مناسبدر .

(۹) جواب : - ملتزمک حقیله تعلیم و ارشاد و تربیه به صالح
 بوق آدملر بتشدرمک ایچون البته شمدیکی اوقونه قده اولان فنلر
 بت ایتمز . مدرسه لر یزه قبول و ادخالی لازم اولان فنون و کتابلری
 وجهله انتخاب ایدمبور : (۱) صرف و قرائت هر بیه زمانهزه موافق
 کتابلردن ، (۲) نحو کذلک ، (۳) منطق مصر طبعی ، الدروس
 لفظیه ابله شمسیه ، مطلوب اولان قواعدی ضبطه کافی اولدیغندن
 طری کجه ماملیدر . (۴) کلام - مرحوم مصر مفتیسی شیخ محمد عبده
 «نوحید» نام رساله سی . (۵) فقه : قدوری و امام محمدک جامع
 مغربی و هدایه . (۶) اصول فقه : منار و توضیح . (۷) بلاغت :

بیروت و مصرده مطبوع بئی کتابلردن، بشقه سی مطلقا جائز دگلر.
 ۸) تاریخ اسلام: روسیه مسلمانلر بئک تاریخ و عمومی تاریخ
 مناسبت اولانی انتخاب اولنور. ۹) سیر النبی: نور البقین
 اخلاق: اوجه هر صنفک کندوبنه مناسبتی او قوندندن سوگره،
 اخلاق او قونملیدر «ابن مسکویه» ۱۱). حدیث: کتب سنه دن بر
 ایله مصطلحات حدیثدن موثوقه بسر کتاب انتخاب اولنور. ۲
 تفسیر: مقتدر مدرس اولمق اوزره طوغریدن طوغری به وامبار
 نزول و ناسخ و منسوخ، فصلا او قونملیدر. ۱۳) ریاضیات، طبیعات
 حفظ الصحة، جغرافیه فن تربیه اصول خطابات و انشاء ترکی و غیر
 مکمل کومستراملیدر. بو کتابلر مطلقا او قونسون دیک دگلر.
 موافقاری بولونورسه بالطبع اونلر اختیار اولنور.

۱۰) جواب: مکتب و مدرسه لرک اداره مننه گلنجه بونلر طلب
 دن آلاچقاری اجهه مقابلته اداره سی تا مین ایله بیلنیر. فقط اجه
 و بریمه اقتداری اوامیانلرک مصرفی مملکتیزده بو کونه قدر نشیک
 اولنان و بوندن سوگره وجوده گلچک جهیت خیریه لر طرفند
 تا مین اولنملیدر، بوقسه طوغریدن طوغری به مکتب اداره لری
 جهیت پاره و بریمک مناسب دگلر. یعنی مکتب اداره سی هیچ
 و جهل مجاناً طلبه قبول ایتمه ملیدر. جهیتلره ایسه واردات فرا
 کریمده گوستریلان «سبیل الله» افظنک عمومیته نظرا بالجه
 زکات و باشقه صدقه لری ادخال ایتمک صورتیه تا مین اولنه بیلور
 «حیات»، ۱۱ نچی آپریل، ۸۹ نچی نوامبر

XI

تدریس و تعلیم مسئله‌سی

حقنده بر ملاحظه

کهن سنه قاضی رضا الدین افندی جناباری «تدریس و تعلیم» نامی «حقنده» ترجمان» غزته سنک ۱۰۴ نچی نسخه سنده بر موم مؤالار درج ایندی پروب ملنک فیکرینی استفسار ایتمش جواب اولارق بر نیچه مکتوبلار بو سنه «ترجمان» صحیفه کورلدی. سامارا طابه سی، بارناول امامی، فرما قریب سی طرفندن ویرلش جوابلار نه قدر غریب ایسه ده احوال من حقنجه خبرمز بر ایکی کیمسه نك فیکری دیش ایدکک، ش ایدک...

لکن «الف» غزته سنده اوتوز بش بیک طابه نك کیلی اولارق طرپلانمش بش یوزه قریب برجم غفیرک نلری پروغرامیایی کوردکجه سکوت ایله کچمک ممکن ای. ایا، اوتوز بش بیک اهل علمک وکیلی اولارق کوندرامش یوز وکلا آرا منده احوال زماندن و احتیاجات حقیقیه مزدن کی مصدره ومانکی مهلککنده ونه زمانلرده یاشادیفه مزدن خبر بر ایکی کیمسه بولنماشمی؟ هچدا! همیشه، یالکیز علوم (زاگون بوژیه) ایله یاشامق ممکن دگل ایدیککی، علمده یالکیز دینیه به منحصر دگل ایدیککی حالا آکلاشلما دیسی؟ ۱۸ میل یونی

متجاوز فوجہ بر ملٹک بالارینی بکرمچی عصر مدنیندہ، بوند
نیچہ، عصر لر مقدم ترک اولنمش ایسغولاستیکہ (کئذہ فلسفیات) ایا
تعلیم ایدوب، غیرى ملترک قولى ایتہک ایستبورمیسز؟ باغ
ترتیب ایندیکگنز پروغرامهای وسویله دیکگنز فکر لر یگزی «اصلاح
من دیمک ایستبورسز؟ غیر، اوز الیگز اهلہ ترتیب ایندیکگنز
پروغرام بالریگزی تکرار اوز یگزده او قوب کورمشرسز.

فقه، اصول، کلام، جامع صغیر، مختصر قدوری، ذبہ تکرار
تکرار سویله مشسز برده مکالمه؟ عربیه، برده صرف، نحو، بیان
بدیع ومعانی ذبہ هر برینی بر آسه بر فن اعتبار ایدوب صابشسز
بونلو بدله - هاوم دینیہ، لسان عرب، برده لسان روس، ذبہ ذکر
ایتمش اولایدیگنز، بلکه اول قدر غریب کورنمزدی.

روسبه مملکتندہ یاغایدہ، ابتدائی، رشدی، اعدادی و عالی
مکتبلر بزدہ ولو بر کلمه اولسون روس دیلنی تعلیم ایندیکن
وفضلہ اولهرق «روس دیلی مجبوری اولماسه ایدی» دبرک
ازومنی انکار ایندیکن قدر بر حماقت تصور اولنه بیلورمن؟
غبال و تصور ایندیکن مکتب و مدرسه لردہ «حقوق دول»
نیله تعلیم ایدیلچک؟ یا کندی حقوق و وظیفه لر بیزی بیلمکسوزین
حقوق دول ایلمه می اوغراشاچغگنز؟ قاضی و مفتی اولهقی آدما رده
بو مکتب و مدرسه لری قورتارمق لازم ایتمش. بو بیچاره لر قاض
و مفتی انتخاب اولندقدن سوگره برده روس ابتدائی مکتبلر بنه دول
ایدوب لسانمی اوکره نه چکلر؟

بز مکتبلر بیزی کشاد و اداره ایچون روسبه غزینہ مندن
پار و طلب ایچکز. مکتبلر بزدہ مطلق زا کون بوزبه و علاقه
اولهرق ابطال تثلیث مسئله لری تعلیم ایدلسوفده بوکا حکومت پار
ویرسونمی؟ ...

نوما ملامی ایسه علوم عالییه تحصیلندن نهی قبلهش . نصل
 ر نایبورسز ؟ بوخسه اوشبو اوچبوز میلیون مسلمانلارک تصدیق
 کیلی محمد علیه السلام علوم عالییه تحصیلندن نهی ایتمشدر ،
 اول اقدیبوز صلی الله علیه و سلمه بیوک افترا و بهتان سو بیله مکمی
 نهورسز ؟

دیگر مادهده « بالالر اطاعت ایتمادیکی ایچون قادین قیز معلمه
 سانسب بولماسه کرک » دیو کزدوسنک اصول تعلیم بابنده هیچ
 نی بیلدیکنی کوستر مش و مع ذلک اصول تعلیم بابنده سوز
 یلمیه اوتانامش . (آروپا و آمریکا ملل متمدنه سنک فادین
 ز معلملرک تعلیم صبیان ایچون رفق و ملایمت جهندن نامثبراری
 معلملردن آرتق کوریلوب تصویب ایدیکلری و نیچه بیکلریک
 و استفادده بولندیغنی انکار ایتمک بزم ملارک تعصب جاهلا
 رلی کوسترن بر حقیقت ایدیکی مستور دگلدر . . .)

کندی ملتیزی ترییه ایچون مقدمه اوقوله طورغان صرف ،
 ، فقه ، اصول ، کلام کتابلری کفایت ایدر دیمه سوز . یکرمنچی
 ردن مقدم بو فنلر کفایت ایتدیوب ، بلکه سز کیی منعصب
 کرسزلرک چوغالمانه سبب اولمش فنلری « یکرمنچی عصر
 یه کفایت ایدر » دیمک کیی جمله لری نصل دوشونه بیلدیکنگزه
 قراب ایدرز .

جامع و مسجدلرده تعلیم و تدریسک جواز وعدم جوازینی
 س لردن « جلیس » لردن آراپوب زحمت چکمکدن ایسه ، حال
 یینی ، امکان وعدم امکانتی ملاحظه ایتمش اولسه کز دها موافق
 مازم ایدی ؟ پارتیه ، لوحه ، کتاب و کرسی کیی و باشقه اسباب
 لری مسجد بحر ایلرینه می یرلشدیره چکز ؟ یاغود بیت الله و عباد
 نلریزه می طورنالی آولی مکتبی اتخاذا ایدوب « اخمشاه خدرت »

اصوليله تعليم ايتمك ايستيور سزمى؟ بومى «اصلاح»؟ ... بازىق بزاره! ...

لسان روسك عدم لزومى عقنده كندى نقصانگىزى دوشوند. يكسگىز ايجون جواب باز مابق. كندى نقصاننى دوشوند كىن صوگره بو فكر دن رجوع ايدوب توبه ايدر ديو فكر ايتدك.

بىز شول قدر ديه بيلورزكه، معتبر «تر جهان» غزنىه مىك بوپل بولسزم مکتوبلىرى درج ایتیمكدن مقصدى — افراد ملت آره سنده بو مقول ضعیف الفکر ساده ملالركنده وار ایدىكى كوسترمك اولوب و ملتیزك نيمثال ظاهر بنى عالمه كوسترمك ايجون بوپل مکتوبلىرى قبول اینمىش اولسه كر كىر. بوقسه «تر جهان» اداره سنده بوپل افكار سقیمه بى تصویب ایدىك بو كیمسه نك بولنبه چغنه امینز.

البته فوجه بر ملتك ایشارى بر نبجه فوما بومايه ذكى وغبى ملالرك فکریله اصلاح ایدیلجك دگلدر. بوپل ملالرك دائره فکریه سى نهایت كچوك ایدىكى، حقیقت مبدانده ایکن، احتیاجات مایه و احوال زمانى — حلیى، میزان شعرانى، فقوای بزازیه، كبی کتابلردن هر حالده جواز و یا عدم جوازینى آرامق ایله نکرلری بولانمىش، عقللری قارىشمىش ایدىكى هر عاقله معلومدر. كوز اوگنده اولان ترقیات حاضره، كشفیات جدید، اختراعات متنوعه، هنر و صنعت، كسب و فعالیت، تاریخ ماضیه و احوال حاضرهدن خبرسز، همیشه استبراه و استنجاه بچللىرى ایله اوغراشوب و نهالیه سنده ابریشمه دن عاجز قالمش «حماق» دن اصلاح بکل مك اولىز. بنا علیه محررلریمىز، اديبلریمىز بحق علوم و فنون ایله متنور علماءمىز و ضبايلریمىز طوغرى بوللارى ملتیه كوسترملى در.

«ترجمان» - : مدرسه اصلاحی و پروگرامی خصوصتک اسکری
 ویش فکری منلارک مذاکره سنه پول ویردک . اوز رأهز
 ویش ایله یازیلور . کهن کچدی ؛ آرتق باقمق ایل اولماز ؛
 جان اباروده در ، کرده دگادر . اک بیوک ناصح زمان ایل
 چاپندر . حاجتوز ندر ؟ بو بیلنسه هر شی بیلنور .

« ترجمان » ۳۱ نجی نومبر ، ۲۷ نجی مارت .

XII

اوشبو مسئله گه عائد ملاحظه لر

برنجی ملاحظه

طرفه زدن ایراد ایدامش سو اللرک شول وقتلره کوره اهیبتلی
 میلری وار ایدی . شمعی بونلرنی سویلاب هر اوزدر رفه لزوم
 بونلر . اوشنداق سو اللره ویرامش جوابلرنی تحذیل و معاکمه
 ایدر گده لزوم کورلماز . بونلر اوج سنه مقدم (*) میدانه

(* بویات * رساله ترتیب ایدلدیکندن ایکی پاروم بیل سوک یعنی طبع
 وقتنده الحاق ایدادی .

چېقىش مکتب و مدرسه هم درس مسئلهلری شمسی بنون بتونه اوزگردی.

آشارغه چاقرشوب، ایرته دن کبچ که قدر قورصاق تریبه ایدوب، علما (؟) مجلسی، بایلر مجلسی، قارتار و باشلر مجلسی، استاد بیکه و قزلقر مجلسی، احبا و اقربا^{۱۱۱} مجلسی دیبه هر توری اسملر ایله بیلکه سپمورتورگه، بوغاز تریبه قیلورغه، بر برینی ماقناموب و مجلسده اولمغانلرک غیبتلرینی سوپلا ب حضورلانون یوررگه عادت اینمش خلقمزلک مکتب و مدرسه ایله مناسبتلری املا یوق ایدیکی شمسیکی کونده اثبات ایدلدی: بونی ایسه باشررگه افتدار یوقسر.

نظامیه و نيسابوریه مدرسه لرنی، مستنصریه و قرطبه دارالفنونلرینی تاسیس ایدن مسلمانلرک اسملری آنچق تاربخده قاروب، بویله عملره اقتضا ایده چک بالالری دنیاغه کتوره چک آنالر قالماش ایمش. انا لله و انا الیه راجعون.

ایکنچی ملاحظه

اسلام شریعتی، اعتقادات بیلک و دین قاعده لرنی اوگرنک ایله بتون اهل اسلامنی تکلیف اینمشدر. اوشبو سببدن خصوصا بزم کبی چیت خلقلر ایله کون کچره چک و اجنبی قوملر ایله معیشت محاربه لری ایدرگه مجبور اوله چق قوملرک بالالریزک بر قالهای اعتقادات و علم حال اوگرنمکلری مطلقا لازمدر. اوبلر زماننده عدومی اوقولر اولاماش و بو کون جزیره عربده گی بدویلر مکتبلرک اسمینی اولسون ایشتماش ایسه آنلر ایچون کوب ضرر

ق، صوٹک اواسفده آنلر اختلاط سببندن قواعد اسلام ابله آشنا
 ایشلر و اولورلر، اما بزده اولان حاللر بونلره هیچ
 س ایدماز.

ایمان و فرائض اسلامیه ابله اوقو و یازو اوگرتمک
 بون مکتبه اوج قش دوام اینمک لازم کلور. تخمین
 ساللره کوره بونمک ایچون هر سالانک مصرفی هر یوز
 سوم مقدارنده اولاقدر. اورنبورغ صوبرانیه سی نظارتنده
 اولان اهل اسلام بیش میلیون تقدیر ایدلایکندن بونلرک
 اچ نشلی ابتدائی مکتبلرنده هر ییل اوچپوز بیگ مقدارنده بالا
 یلورغه تبوشلی. روسیه دولتنده ابتدائی مکتبلرده بالا باشینه
 سوم مقدارنده مصرف طوتولدیفندن بزم اوچپوز بیگ بالامز
 بون سنوی مصرف هر میلیون سوم تخمین ایدلنور. مدرسه لرمز
 بونلرک شاگردلری ایچون طوتوامق لازم اولان مصرف نهایت
 زده ده آز فوبولدیفنده ده یاروم میلیون سوم اولور. دیمک
 بون مصرفی بش میلیون نفرسک جان باشینه ۳۰ تین توشار. حالبوکه
 سبده اوقو ایچین خزینه طرفندن طوتلمش مصرف ده جان
 باشینه ۳۰ تین اولور اولمازدر. ایددی حکومت خزینه سی نه قدر
 رحمت و مشقنلر ابله بتشدرمکده اولان هر مصرف قسر معرفتی اهل
 ملام اوز آرالنندن اختیاری صورتک بتشدروب طورمق احتماللری
 لرمس؟ هیهات! بونی حتی تصور ایتمک جائز دگل! اهل اسلام،
 دگل ۳۰ تین حتی ۵ تین و ۳ تین جمع ایدرگه ده مقتدر دگلدر.
 بونرولی نالوغلری و ویرگولری باشقه خلقلر ابل برابر ویردکلر-
 من صوٹک، فضل اولارق جان باشندن حتی ۵ تین و ۳ تین ویرمک

روحیه اسلامیری خصوصاً اورنهورغ صوبرائیه سینہ تابع اولانلری
 ایچون حاللرینه کوره ما فوق الطاقه بر شیدر .
 بناء علیه ، اسلاملر اگردہ اسلام فرمانینی برینه بنکوروب
 بتون بالالرینه ایمان و اعتقاد تعلیم اینمک اولسه لر ، اختیاری صورته
 ایدلنه چک امانت لردن باشقه ، دائمی صورته کلوب طوراق بر
 ثروت منبعی تابقلری ضرور اولور .

اوچونچی ملاحظه

اسلام فرمانینی برینه کتورمک ایچون بتون اهل اسلام بالاسبنی
 اوفوتوق و بو یولده صرف ایدلنه چک بایلق غایبده اقتصاد اوزرنده
 طوتلورغه توشلی ایدیکی معلوم . شونک ایچون شاگردلرک
 و ققلرینی ضائع اینمامک و ممکن قدر ، کرک شیلر اوفوتوق لازم
 کلور . ایشته بو شیلرگه رعایت اینمک مکتب و مدرسه هم درسانی
 « اصلاح » اولاقدر .

مکتب و مدرسه لرنی اصلاح و درسلرنی ترتیب که فویق
 مسئله سی جزا فا ظهور اینمش دگل بلکه طبیعی و مجبوزی صورته
 میدانه کلشدر . هوم اسلام بالالرینه فرض ، حرام و اعتقادات
 بیلدرمک ضرور ایدیکیینه ایمان اینمش ذات ایچون مکتب و مدر
 سه لرنی ترتیبه فویق و درس احوالینی اصلاح اینمک لازم ایدیکیینه
 هم ایمان اینمک لازم اولور . بونلر بر برینه لازم غیر مفارق
 حکمنده لردر .

مکتب و مدرسه هم درسلرنی اصلاح اینمک طوفروسنده
 برنچی اش ، هلم تربیه دن خبردار معلملر و مقتدر ناظرلر ، جان

و نئی ایله اوشبو خدمتله کوکل قویهش خادملر و مدیرله تابشر-
 مین عبارت اولور . مکتب و اوقو اشلرنده صدقه و شفاعتلاک
 واسطهلق ایتمکری فقرا بالاسینه و قابلیتی شاگردله محض جبر،
 نفاقت ایله صدقانی مشروع ایدن اسلام مقصدینه ایکی باشدن
 فلاندر . شوزاده ایله میرزا ، سوداگر ایله فقیر خلاصه : بتون
 آدم بالامی آراسنده مساوات ایله حکم ایتمش بر دین اهلینگ
 مکتب و مدرسه لرنده بایلر و جاهلی آدملاک بالالری باشقه لره
 فلزاق ایدوب طورر اولسه لر بوکئا « اصلاح » دیواهاز اوشبو
 سیدن مکتب و مدرسه لراک عموم خادملری خدمتلی برابرینه
 مناسبت صورتده وظیفه آلوب طوررغه و هربری کندی عمللری
 مقلده مسؤل اولورغه تیوشلی . بوندن ایسه « اصلاح » ک برنچی
 شرطی و روحی بایلق اوله چی اوز اوزینه معلوم اولور .

دورتنچی ملاحظه

ابتدائی دینی مکتبلر مز و مدرسه لرمز مصرفی ایچون دائمی
 صورتده کلوب طوراق بر منبع اولمه سی لازم دیمشیدک . حقیقت
 ماله بویل بر بایلق اولورغه تیوشلی . بوقسه مکتب و درس
 احوالی اصلاح اولنمادیقنده اهل اسلام عمومی صورتده کندی
 دینلرنده خبردار اوله بیلمازلر .

اهل اسلامک کندی اغذیاسینک کیسه لری دائمی منبع اعتبار
 اولنه چن دگلدر . نه قدر کوب اعانت ایتمه لرده ایتمولر اون
 اونیش بای طرفندن و برلش اعانت ، یوز - بیگلر ایله حساب اید
 لیکه اولان شاگردله نسبتله ثابت جزئی برشی اولور . ابتدائی

مكتبىدارە اوقۇچىلاردىن آنچه آلىقىدە مناسب دىگىلىرى. زىرا بو تىق بىرچە
 فقير بالار اوقۇدىن محروم قالورلىرى. حالبوكة مكتبلىرى مدرسەلىرى
 اصلاح اينمىكىدىن اصل مقصود، فقير و يتيم بالالىرى اوقۇتمىقىدۇر. باي
 بالالىرى، مكتبىدار خواه اصلاح ايدلسونلار خواه ايدلاماسونلار اوقۇرلىرى.
 بو كونه قىردە (ئىمىرە كوراماش ايسەدە) اوقۇمشاردر.

ملى و دىنىي مكتبلىرى اىچون دولت خىزىنەسىدىن پاردم و بىرلىكىنى
 اميد ايدىرگە اورن بوقىدۇر. زىرا دولت خىزىنەسى آنچه رىسبىنى
 حائز اولدۇق و اىكىنچى غىبارتلە دولت خادىملىرى بىنشىرىك نىسبىلە
 تاسىس ايدان اورنلارە صرف ايدىلنور. بىزم بالالىرىمىزە ايمان و نىياز
 اوگىرنور اىچون دولت بورچلو دىگىلىرى. بلكە اولە قالسە دائىمى
 مەنىع اولدۇق اوزرە اتمال بىعد اولدۇق اوزرە زىمىستوا و شەر
 ادارەلىرى طرفىدىن ايدىلنەك امانتلار ابلە اسلام بايلرىنىڭ ماللىرىنە
 شرىعت تارفىدىن جبرى صورتدە تىبىن ايدىلىش زكات آنچهلىرى
 اولور. هر نە قدر زكات آنچهسىنىڭ اوقۇ بىلغىروسىنىڭ اولان مەومى
 مىصرفىنى قاپلامق اتمالى بوق ايدىكىنى، شەر ادارەلىرى ابلە زىمىستوا-
 لىرىڭ امانتلارى كفايت ايتىمىچىكىن بىلور ايسەم دە اهل اسلام آراسىنىڭ
 بىخىللىرى يوردىكى سببىدىن بونلار قىنىڭ آبرى صورتە موز سوبىلارگە
 لزوم واردىر. شونىڭ اىچون كىلەك بىخىل يازلور.

بىشىنچى ملاحظە

زكات ماللىرىنى اوقۇ خىزىنەسىنە و ىرىمىك طوغرىسىدە شرىعت
 مساعىدە ايدىدۇرمى؟ ايشىتە خاتى آراسىدە اولان بىخىت بوندىن
 غىبارتىلىرى. بىنم فكىرمە كورە بوئىسى اساسا مەكىن دىگىلىرى. زىرا

یوناندرچه زکات جمع ایدر و تقسیم ایلر ایچون آدملر تعیین ایتیک
 و اذارلر ناسیس ایتیک لازم کلور . بونک کندی مصرفی ایچون
 نه زکات کفایت ایتیمه چکدر . ایددی بونک ایلر مکتب طو وروسنده
 ناسه لنینک احتمالی نه برده اولور ؟ مع مافیه بزله خلق آراسنده
 اولان بعثلرگه موافقت ایدرک بر ایکی جمله یازاچتمز .

ظاهر بین اولان خاقلردن بر فرقه بلکه اکثری یوفاروده
 لوراد ایدلمش سوآله نفی ایله « یوق ! » دپه جواب ویررلر .
 بون دنبان صو آلدیغنده قایغوسی اولمادیغی اورداک تبیلندن
 یوز فریهدن برنده دهنی مکتب اولمادیغی و بیگلر ایله بالالر
 دن بری اوزینک دینینی ، ملی یازوینی اوقورغه و بازارغه
 یلمادیگی ایچون حسرت تارتماش آدم ایچون اهل
 اسلامی همومی صورنده اسلام روحنه تربیه ایلر ایچون باباق
 ایزلرگه احتیاج یوقدر . عوام کوزنی بو یاق ایچون « طورنا »
 اولینک « احمیت شاه خنرت » مکتبی کفایت ایلر .

زکات کی واجب صدقه لره بادی نظرده یگی بر مصرف آچلمقی ،
 کندی شخصلرینی قرآن شریفده مذکور مصرفلرک عینی اولمق
 اوزره اعتقاد ایدن ذاتلرک کیغلرینی بوزار . اوشبو سببدن مکتب
 و علم بولینه زکات صرف ایتیک خلافتنه قلم و لسان ایله گنه دگل بلسکه
 نورال کوناروب چیقوچی اولور ایسه ده تعجب ایلرگه اورن یوق .
 بلسکه حیات نزاعی ، جان آلوب جان ویرمک میدانی اولدیغی سببدن
 بونلری معذور بیلورگه تیوشلی . زکاتلرک علم و مکتب ، هموما
 منافع مشترکه بولینه صرف ایدلمکی حقنده قیامت روشنده دعوی
 بیقاروب ده اسلام بایلری آراسنده شایع اولان ربا معامله سی

حقننده بر سوز چپقار مقسزین تجاهل ایدلوب طورلمقك سبباری هر کبیه معلوم اولمشدر.

بو کونده ویرلمکده اولان زکات و واجب صدقه لر قرآن شریف تعلیم ایتدیکی روش ایله ویرلمکده درمی؟ اسلام مقصدی اورنینه کنورلمکده درمی؟ شخصی فائده لری ضایع اوله چغنی حس ایدین کیمسه لر بویل بعثلرک شپوهنی ده آرزو اینماز لر، بلکه آنلر ایچون بونک کما کان قالمتی اوفقدر.

واجب صدقه لرک مصرفلری قرآن شریفده (سوره ۹ آیت ۶۰) تعیین ایدلدیکی سببلی بو طوغروده سوز پک کوب اولورغه تبوشلی دگل ایدی. لکن بوکا عائد اولان سوزلر فوق العاده دبه چک درجه ده کوبدر. ایشته بزلر اجمالی صورتده اولسه ده بو برده رقم ترتیبی ایله ذکر ایده چکمز:

(۱) قرآن شریفده مطلق ذکر ایدلمش مصرفلر، کوب عالمار طرفندن «مسلم» اولوق ایله قید ایدلمش و بر طائفه ده نفقه سی اوسننه لازم اولمادیغی حالده خاتون طرفندن ایرینه واجب صدقه ویرلمکنی منع ایتمشلردر *

(۲) مصرف آیتنده ذکر ایدلمش «فقیر» ایله «مسکین» کک ایکی صنف اوله چغنی اهل علمدن برجماعت انکار ایدوب بوکا ایسه اوزلرنجه فرعی مسئله لر بنا ایتمشلر.

(۰) فاما المرأة فلا تعطی (زکاتها) لزوجها فی قول ابی حنیفة و فی قول ابی یوسف و محمد تعطیه . مبسوط الامام السرخسی، ج ۳، بیت ۱۱.

« فقیر » ، آیتده آچیق و مستقل اولارق ذکر ابدلدیکی
 «منقیر» «فارم» و «سبیل الله» مصداق اوله چق مصرفلرک
 اولملرینی شرط ایلمه شلر در (*) .

حضرت ابوبکر زماننده ویرامادیکنندن استدلال ابدرک
 « مؤلفه قلوب » مصرفی بتون اصلندن ساقط اولدیغنی دهوی
 باشقلر ایسه بوکا قارشو: « حضرت ابوبکرک ویرمادیکی
 ساقط اولدیغینه دگل بلکه مذکور عسره آنلره ویررگه
 کورلادیکننه دلالت ایلر ، حقیقت حالده حضرت ابوبکر
 آنلره ویررگه لزوم کورلما مشدر . اگرده هر وقت اولوب
 ویررگه لزوم کورلسه مؤافقه قلوب همیشه مصرفلردن هر
 فر « دیورلر .

« سبیل الله » مصرفنی عالملرک اکثری « مجاهد و محاربلر »
 و ابویوسنی ده « منقطع الغزاة » دیه تفسیر ایتدیکاری حاله
 « منقطع الحاج » دیه تفسیر ایلر . بعض عالملر ایسه :
 الله سوزی مطلقا الله بولی دیمک معناسنده در ، جهاد هرته قدر
 بولی بلکه الله بوللرینک ائک فضیلتلوسی اولور ایسه ده عام
 لفظنی مادام که خصوصی صورتک دلیل اولنماز - تخصیص
 و جهسدر ، زیرا صاحب شریعتدن منقول اولان شی - منقطع
 و منقطع الحاج گه صدقه درست اولاق قدرسی گنه اولوب ، -
 الله - سوزینی بوللر ایله تخصیص ایتدیکی منقول دگلدر .
 سبیل الله - جهل سی ، اسلامی تقویه ابدرگه حسب
 شرطی ایله جمیع و جوه خبرنی شاملدر ، بناء علیه زکات
 ایله کوپر و مسجدلر بنا ایتمک ، علم گه خدمت ابدوچی

عالمی تریبہ ایلم اسلام میں کنٹرولنگ کرپوسٹ و صوغت
کہ لری صالح کبی عمومی فائز لره صرف ایلم جائز در
دیورلر.

صرمزده اولان اهل علمدن بری: «سبیل الله - سوزی
مجاهد لری، حاجی لری شامل اولدی شی کبی مدرسه و خسته خانہ لری
حرب اسبابی و فلولتر کبی مصالح عامه نك کلیسینی شاملدر!
دیور.

«سبیل الله» سوزی قرآن شریفده آلتمش اورنده و جناب اله
راجع اولان ضمیره اضافه ایدلنوب «سبیل» سوزی اون اورنك
پیغبرلر طرفندن جناب اله اولان خطابلر حکایت ایدلمك اوزر
«سبیلک» اوشنداق منکلم ضمیرینه اضافه ایل «سبیلی» ایکیشار
اورنده ذکر ایدلمش و عمومیتله هر برندن - خیرلی املر - نص
ایدلدیکی آکلاشلور. اوشبو جهندن قرآن شریف عرفنك «سبیل الله»
سوزی ایمان و آنك اهلنی تقویه ایتمکدر، دیبولسه پراق سوز
اولماز. اهل لغت بونی شویل آکلامشدر. حتی ابو یوسف کندیسر
ده: «الظاهات کلها فی سبیل الله تعالی و لکن عند اطلاق هذا
اللفظ المقصود بهم الغزاة هند الناس (*)» دبه عرف قرآن ایل دگل
بلکه اوزینك اجتهدی سببندن عرف ناصنی ترجیح ایلمشدر.
بونندن باشقه ابو یوسف ایل محمد حضرتلری عام اولان بر کلمه نك
بعض مصداقلرینی کوستروب، کندیلری کوسترمش مصداقلردن
باشقه لرینی مصرفاقدن اخراج ایندیکلری بزاره معلوم اولمادی.

(*) المسبوط للامام السرخسی رحمه الله . ج ۳ ، بیت ۱۰ .

«سبیل الله» سوزینه ایمان و اسلام تقویہ سینه سبب یا خود
 صالح عامه داخل اولور ایسه اول وقت روسیه اسلاملی
 اولان «جهت خبریه» لر خزینه لرینه، طوغریدن طوغری
 صفه لری نابشرمق جائز اولور. زیرا بو مصرفه تملیک
 دیکلری لام بوقدر.

«سبیل الله» حقنده سوز سویلادیکلری وقت ابرو یوسف
 امام شافعی و مالک هم باشقه مجتهدلرک تیللر نه مکتبلر
 مسجدر و کوپرلر، شاگردلر یور مادیکینه احتقراپ
 ایدنلر وار. واقعا کوز اوگه زده متقدمین و متأخرین
 ذیلی شیلر طورر ایسه ده مذکور مجتهدلردن بویله سوز
 کور امام.

بوتک سببی بو کونگی روشارده آنلر عصرنه مکتبلر و مدرسہ لر
 تعصیل ایچون ده شاگردلرک مخصوص برارده یبغولوب
 حنی امام ذهبی، اسلام دنیا سنده ائک ایلک تاسیس
 تاریخنی بشنچی قرن هجریده اولمق اوزره کوستره.
 خواه در مست اولسون و خواه اولسون، امام
 عصرلر نه بو عصرده اولان مکتبلر، مدرسہ لر روشنده
 اولمادیغی معلومدر. اولنماش شیلرک تیللر گه کر-
 مسجدر و کوپرلر ایچون بو وقتلر ده زکندن
 اولنور ایدی.

(۶) «ابن سبیل» تفسیرنده اصل عام جزئی بر اختلاف
 بوندن مراد «مسافر» در دیکلر نه طنز
 معاصرلر مژدن بر ذات : «ابن سبیل» دن

مراد بوللره اوراملره تاشلاندىق بالالردر ، نسبت ايدلنورگه آنا و
 آنالرى ، قوم و قبيله لرى معلوم اولماديغندن اورام و بولدن نابلنور
 مناسبتى ايله - ابن سبيل - ديه تعبير ايدلنورلر ، بناء عليه زكات
 خزينه سندن ، تاشلاندىق و تابلدىق بالالرنى تر بيه ايدرگه ، اگر
 « ابن سبيل » سوزندن قطعى روشده بونلرى اراده قىلىق ميكر
 اولمازسه اول وقت بوبله بالالرى « ابن سبيل » هومينه كرگزرك
 تيوشلى « ديه در . اوشبو ذات كنديسى عرب عالمى و عرب اوغلى
 اولديغى جهندن عرب لغتى حقنده بونك ايله دعوالاشورغه حقه
 يوق ، بلسكه اوزى كى عرب اوغلى عرب و عالم اوغلى عالم
 قارشوكلوب منازعه ايتسه ايدر . فى الواضع آيت شريفده اولان
 مصرفلرك دورتيسى ملك ابهون ديدىكلرى لام ايله استعمال ايدلور
 ده قالان دورتيسنك آندن مجرد اولنمه سنده برحمت اولور .
 ايسه اولسكى دورت صنف فردارى زكات مالينى ملك جهنجه
 آندن قالانلرى ده . مصالح عامه اوامقلىرى جهنجه فائده لنه چكلر
 اشارت اولسه كرك . بناء عليه « سبيل الله » كاهه سينه عطف
 ايدلن « ابن سبيل » هم مصالح عامه جهله سينه داخل مصرفلردن
 اولور . يوقسه بوسوز « مسافر » گه خاص اولوبده تملك
 شرط ايدلسه ايدى « سبيل الله » ه دكل بلسكه « للمفقر » كاهه سينه
 عطف ايدلمش اولور ايدى . « ابن سبيل » لك لقيطغه اولان دلالت
 مسافرگه اولان دلالتندن كوچليرا كدر ، شونك ابهون « سبيل الله »
 قبيلندن « ابن سبيل » ي هم مصالح عامه گه هبل ايتك
 تيوشلير . *) امام مالك حضرتلرندن : « اوشبو مصرفلرك

*) بويحت تمامى ايله « المنار » دن آلتمشدر . ج ۸ بيت ۷۳۵-۷۳۶

س مهم کورلور اولسه ، زکات شوکا صرف ایدلنور ، احتمال
بر زمانه بو مصرفلردن بعضیلربنک ایهینی آزالور و بعضیلربنک
زنور و ایکنچی بر زمانه احتمال که : اش عکسینه چویرلور ،
وزی بن علم اهللرندن ایشتم « دیریکی مرویدر .
بو سوزلردن آلهحق فائده شولدرکه : عام اهللری زکات
ایهینی امک حیات اجتماعیه سینه موافق روش ایله حل ایدر .
تیرن اینهشاردر . بوقسه مصرفلربنک مسلمان و مطلقا زوجیت
ندن خالی اولمقن شرط اینمازلر ایدی . بو صوکه مسئله حقنده
ایع اولدبغی منقول ایهده ، ناقلمر خبرینه کوره مذکور اجماع
لرندن خانوئینه ویرامک درست دگلگی حقنده اووب ؛
دن طرفندن ابرینه ویرلمک جائز دگل ایدیکی طوهر و سنده
لدر .

آلتنچی ملاحظه

زیبستوا و شهر اداره لری خزینه لرندن ویرلهچک اهانلارنی
لام مکتبلربینه و دینی مدرسه لره قبول ایتمکنی شریعت اسمندن
ایدلنلر وار ایدیکی معلوم . بونلربنک دلایللری ایسه : « مذکور
رینه لده صبیلر و یتیملر حقلری وار ، شول جهندن بونک ایله فائده
درست دگل « دیمکدن عبارتدر . حقیقت حاله زیبستوا و شهر
لرلی خزینه لرنده یتیملر و صبیلر حقلری وار میدر ؟
زیبستوا خزینه سی حکومت طرفندن برکه سالنه شدک . انک ایلا
ایدلبیکی و پاکه نیچوک اولسه ده فائده لنمک حق ویرلیدیکی
زیبستوا نالوغنی ادا ایتمک ایل شرط ایدلمشدر . میراث نالسه

وصانئسه مبرائتلی و صانئوی ارشبو شرط ایله تصدیق ایدلنور. بو
 فنن باشقه زیهستورا نالوغی برنی تعبیر ایچون اولور. شول نالوغ
 ویرا اادیکی تقدیرده برار خراب و بر باد حالده قالور. مثلا بابای
 اویازی « غریب » آولی برینک هر بر دیساتنه سی سنوی ایکیوز
 صوم فائده کنورر ایسه بو فائده بوللارک یغشیلغی و کپرلرنک
 توزوکلگی، پوچته و تیلغراملارک منتظم اولدیغی سببندنر. بو
 شیلر اولماسه ایدی مذکور دیساتنه یوز سوملق ده محصول کنوره
 آلاماز بلکه ساتار اورن اولمادیغی سببلی تیرس اولوب قالور ایدی.
 مذکور برنک معورلگینه کوپرلر، بوللر نه قدر یاردم و برارولسه
 خلقک سلامتکی، علم و فهلی اولمقلغی و سائر حاللر شول
 درجه ده یاردم و برر.

بتیم ملکی اولان بر دیساتنه بر ۵ تین ۱۰ تین نالوغ
 تولامک سببندن یوز صوم فائده آلور اولسه، بو نک نه برنده
 بتیم حق اولور؟

شهر اداره سی خزینه صینه بیغولمش بایلقار هم اوشبو قییلندنر
 ایکنچیدن شهر اداره سی و زیهستورا خزینه لرینه بیغولمش بابلق.
 کمدن آلمسه ده آلسون و بر و چیلرک ملکلرندن تمام چیه مشدر. بو
 برلرده اولان آنچه هبج کیمک خصوصی یا که مشترک ملکی اعتبار
 ایدلماز. بونلر مصالح عامه گه صرف ایدلماک شرطی ایله
 حکومت حبابه سنده اولان خزینه لردر.

شهر و زیهستورا اداره لری طرفندن صالئمیش کوپرلردن،
 بوللردن یورمکنی و عیوما فائده لیمکنی شریعت اسهندن حرام
 کورمادیکلری حالده یالسکن مکتب و مدرسه ایچون فائده لیمکنی

مكورمك نه كېي و جهلر وارددر؟ حالبوكه علم و دېن اوقومق
 رسته اولان ضرورت، كوپر و بوللر ضرورتدن كوپ
 كوپلندر.

نقط شهر اداره لرندن و زيهستوا خزينه لرندن
 ملي و دېني مكنبلرمز ايچون كفايت ايدراك قدر امانت
 بون طورلق احتمالي بو قدر. شونك ايچون خياللر ايله
 ائوب طورلق بربنه فرصتلري غنيمت بيلوب بو طوغروده
 بر اش كوسترمك ميكن اوله چقميدر، يوقميدر؟

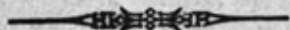
كبلچكده اولاقق هموم اوقو نظاملرين اهل اسلام اوز-
 بر ندر اجتهاد ايدوب بالالرينك دېني و ملي علملريني لازم
 ده اوقورلق صورتده ترتيب ايندر اولسه لرك بيوك
 سن عد اينلور، شوندن باشقه فائدهلي بر اش چيقاچي
 ي مامل دگلدر. مامل خلافيه بر شي اولور ايسه بر
 ك يون. خاطرلره كلسگان اشلردن كوپلر كوز اوغسلرينه
 طورلر.

« رضاء الدين بن فخر الدين . »

- ۹ مکتب و مدرسہ لر حقندہ سوائلر
- ۱۲ سامار شہرندہ جمعیت معلمین جوابی
- ۱۴ بارناول شہرندہ امام محمد نجیب جوابی
- ۱۷ فوما قریہ سندہ ملا ذکی جوابی
- ۲۰ اوفاشہرندہ ضیاء الدین السکالی جوابی
- ۲۸ بوا شہرندہ عبدالرحمن سعیدوف جوابی
- ۳۳ سراج امیری جوابی
- ۳۶ آدم قریہ سندہ امام محمد جوابی
- ۴۰ مصدرہ اولان روسیہ لی شاکر دالر جوابی
- ۴۵ مطبع اللہ افندی ملاحظہ سی و انتقادی
- ۴۹ اوشبو مسئلہ گہ عائد ملاحظہ لر
- ۵۰ برنجی ملاحظہ، خلقمن ننگ مکتب مسئلہ لرینہ اہمیت و پرمکری
- ۵۱ ایکنچی ملاحظہ، عمومی صورندہ دین درسلی اوفومنی
- ۵۲ اوچونچی ملاحظہ، مکتب لرنی اصلاح
- ۵۳ دورنچی ملاحظہ، مکتب و مدرسہ لر ایچون آقہہ تابعی
- ۵۴ بشنچی ملاحظہ، زکات و مصرفاری و مکتب لرنی
- ۶۱ ملاحظہ، زبہستوا و شہر خزینہ لریننگ امانت لرنی

« كرىموفى، حسينوفى و شوكاسى » اورنبورغ هم اوفاده .

جغرافيا معلمى ابتدائى مکتبلر ده جغرافيا اوفوماغان بالالرنى اوفو
تفاق ايچون ترتيب ايدلگان مصور رساله در .
شمالى و جنوبى اَمربقالر، آسيا، آفستراليا، ياوروبا خريطه لرى و ۲۸
جغرافيا اوفوتقاندە لازم اولغان رسملر ايله مکتب بالالرى ايچون آكلارلق
داگوگيا فاعلرینه بنا ترتيب فيلنوب باصللى . ۱ جزء . پوچته ايله ۱۴ تين .
۲ جزء . رشدى لرگه مخصوص آيروچه بارچه مشهور مملکت لرنى
خريطه لرى ايله باصامشدر . ۱۵ تين ، پوچته ايله ۱۷ تين . بورساله لر ايله
رسلرنى تعليم ده آيروچه اطلاس لازم اولمادقندن اوفو واقتو يكل اولماقتدر .
هر مشهور كتاپچيلرده سانلىقمده در . آفچه اورنینه مارقه هم مقبولدر .
آدرس : Оренбургъ یا کہ Уфа, Т-ву «КАРИМОВЪ, ХУСАИНОВЪ и Ко»

ТОВАРИЩЕСТВО

Паровой типо-литографіи «Каримовъ, Хусайновъ и К^о.»

Оренбургъ - Уфа

« كرىموفى، حسينوفى و شوكاسى » نىڭ اوفاده هم اورنبورغه

پاراواي هم
ايلىكتيريك
مطبعه لرنده
پختە ، تيز ، گوزل و
نفس ايدوب اشلرگه

مطبوعات عالمنده نه قدرلى زور وكچك اولسون همه اشلر
قبول ايدلدر . يخشى و آرزان اشلاوى ، وقتنده اولگرتوى
ايله بوزنىڭ مطبعه مز رقابت قبول ايدلماسلك درجه ده ايدىكى
حرمتلو مشتورلرمزه معلومدر .

اشنىڭ بىخىلىنى ، پختەلىكى ، تيز اولگروى و بهالرينىڭ آرزاناغى باشقه واق
توباك مطبعه لرگه قاراغانده تيگداشمرونى قبول ايدملىك توگلىر .

مراجعت ايچون آدرس :

Оренбургъ یا کہ Уфа Т-ву «Каримовъ, Хусайновъ и Ко»

د کرىموف، حسينوف و شرکاسى

نىڭ نىشرياتىدىن ياشما باصلغان كىتابلىرى:

شىطانلىق يىڭل بولسەدە

اللهامرى محكمىرى .

مىررى: غراف لىف تولستوى. مىرجمە

سى: خىدىجە بنت شاھ احمد امپىروۋا. بىياسى ۶

تىن، پوچتە ايله ۸ ە .

شىطان ايله اىگونچى

بونىڭدە مىررى: غراف لىف تولستوى

بولوب مىرجمە سى خىدىجە خانم امپىروۋا .

بىياسى ۶ تىن ، پوچتە ايله ۸ تىن .

الياس

بونىڭدە مىررى: غراف تولستوى اولوب

مىرجمە سى خىدىجە خانم امپىروۋا .

بىياسى ۶ تىن، پوچتە ايله ۸ تىن

اوشبو اوچ رسالە مشهور فىلسوف تولستوى اثرى

بولدى جەتدىن مىرجمە سى خىدىجە فىرورىتو

شانىز بولما دىغىدىن بوسىنى فارىلمىزگە تابىشروب

توسىمىز آنچىق آلوب مطالعه ايتىدىر .

Орєвбу ргъ : Адрс : Уфа

Т-ву «Каримовъ, Хусанновъ и Ко.»